

ШЫН

1965 ч.
ИЮНЬ
8
ВТОРНИК
№ 133 (6151).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

Өртөө 2 көп.

Шахтёржу хоорайнын байырлалы

ЛЕНИНСКИ-КУЗНЕЦКИЙ (Камерово область). Бо хоорай кайгачыныктын хүнүн — тургустунганын болгаш аңаа улуг башчынык адым ты-
выскан хүнден бээр 40 чылын демдеглээн. Дөртөн чылдарың дуугузуңа
хоорайның ажалчы чоннары улуг болгаш алдарлыг орунту эртен. Кири-
лиг, чаңгыс кыт бажычыгаштарлыг турган Нельчугино суурунуң орунуга
хей кыт, чырын, дөлгөн бажычыларлыг, үлөтүрүлүг улуг тап өзүп келген.
Чурттакчыларның саны он катап өскөн болгаш үш чүс муң четкен.

Ам хоорайда дөртөн чыгым үлөтүрү бұдүрүлгелери бар. Кузбасста эң-
не механизастаттынган шахталар оң чоргоаралы болуп турар.

Хоорай өзүп, кызыгаарлары алгып бар чыдар. Чаа шахталары тудуп,
ажылдап шахталарың чарты чепселген турар. Чиник үлөтүрүң ба-

ла тургузуп эгелээ. Нөмүрлер кызыгың пөстөрүн бұдүрү улуг ком-
бинатты тудуп кирипкен, ол чыл буру чээрби миллион метр белен про-
дукцияны бээр.

Хоорайның ажалчы чоннары байырлалыңа күш-ажылчы улуг че-
дикиниңерлиг ужурашкан. Чыл эгизинден бээр шахтёрлар пландан ашыр
300 муң чыгым тонна хөмүр дашты берген. Рудникте хөмүрдү турар ча-
гыс-лаа бұдүрүлгө чок, шүптү шахталар орулгалыг ажилдап турар.

Хоорайның 40 чылыңа тураскааткан хей муң кижик кириңчилик
митинг, чөр болганга массалыг сөлгүстөшкөн, спорт маргылдары
болган.

МАССАЛЫГ КОНТРОЛЬДУҢ БАШКАРЫКЧЫ КУЖУ

«Ам бүгү ажалда, бүгү политикада эң кол
чүөс — кижилерин хынаарында болгаш ажал-
дым херек кырында куусеткенге хынаарында,
база катап хынаарында, чүгөс иңда» деп, В. И.
Ленин бисти өөртөкөн. Бир эвес үчөт күш-ажылдык болгаш херек-
лелдик хемчээли көрүп турар болза, а контрол — дааскан ажал-
херек дээр, күрүңнени эрге-ажым дээр кижилерин харымсалгазын
беделип турар. Ыңчангаш организастыг, сагыла-чурунуг, ажал-
агыткыч чорукка кадрларын, ажалчы чоннары кижиздеринин бир
чугула чепсээ улушчу контрол болур.

«Партия, күрүңе болгаш хей-ниги контролон сайзыраңгай-
дар, ону күрүңе болгаш хей-ниги бүгү организастыкларын база
дуураалыг кижилерин ажал-чорудулганы дээр дуулушчу кон-
трол болдуру» деп, СЭКП-нин XXII съездинин шийтирлерин
амырларга боттандырдышкан, партия болгаш чакат чуртка чалгыс
ай партия-күрүңе контролон тургусканды бээр үшүк чыл чоруп
турар. Бүгү улустун контрол органын партияның болгаш чакат-
тың директиваларының кууселдерин хынал, карак чаар, самчидар,
хынал айлар чоруктар-биле, бюрократизм болгаш ажал чымыр
чорук-биле, совет тургузгуну бұдүрүлгө тазарык чок өскө-даа бо-
лушкунуңар-биле демиселди күштелдирген.

Ажалчы чоннар коллективтеринде партия-күрүңе контролонга ду-
залар хей санын билгү болгаш постулар тургустунуңа бол-
гаш олар ажалдарын, аргазыңа мерген хей берген. Профсоюз-
лериң контрол эрге-хүлээлгени калбарган. Чөткөстөрүн илерди
болгаш калбары талашы-биле «Комсомолец» проектор» улуг ажал-
чы чоруп турар. Улушчу контрол эрге-ажым чоннарың калбак
массаларын шак ичкар кирипкен, оларның саны хүн бүрү-де
эвүп турары өөрүңүк. Партия ол массалыг контролду хамчыткан
мурнакча болуңуңа эге организастыкларын дамчытып баштап, угул-
шпап турар. Ыңчангаш массалыг контролду башкарыкчы кужу
партияның эге организастыклары болуп турар. Бүгү хей-ниги кон-
тролюн коллективтерде организастык төвү ПКС-га дузалар бөлүк-
тер апаргылаң. Оларның ал-алдары угулган, оларны чон хүндү-
лөп, оларга иделейли-биле дуулап турар.

«Сут-Хөл» совхозтун партия комитети (секретары эш Шагир-
оол) партия-күрүңе контролонга дузалар бөлүктү, оң чөр-чөдө
постуларын ажалды доктаамал сонуурган, оларның чоруктан хы-
налдарын, түңмелдерин совхозтун партия комитетинин болгаш
салбырларда партия эге организастыкларын бээрлеринде, комму-
нисттерин болгаш бүгү ажалчы чоннарың хурдаларыңа чугала-
жырын организастап турар. Бөлүктүң болгаш постуларын ажал
планын партгоранизациялар бадылал, оң кууселдерин негеп, олар-
ның эң ажалдарында бүгү талалыг дөткөмчени болгаш практиктиг
дуулаамчыны көрүңгөрүң чакыл болдуруң. Күрүңе мурунуга хула-
гелерин күсүдир талашы-биле ук совхоз Чөөн-Хемчик районда мур-
накчы ажал-агыт болуп турары ыңчангаш аңаа-ла таварыла эвес.
Чөткөстөрүн чоругу үзүңде илердиргени болгаш чалаларыңа, че-
дикиниңерин өстүргени совхозта партия-күрүңе контролонга ду-
залар кол бөлүк (адрасыз эш В. Уэк) кайы-даа хире-чөгөзү-биле
салымшыныг болганыңа чоргоараларың эргелен, ол бөлүк — со-
хозтун бүгү салбырларында, бригадаларында болгаш фермаларында
110 ажал контролларын 7 дузалар бөлүктүң, 17 постуларын
удуртуп, районда эң ажалдыг бөлүктүң чинжээ кирип турар.

Өвүр районун «Кызыл туш» колхозта контрол бөлүктүн ажалы
база-ла эки тургустунган. Ук бөлүк болуңуңа илереткени чөткөстөрүн
чайладарын херек кырында организастыг хемчегер-биле чедип ал
келген. Колхозтун партия организастык чөткөстөр-биле демиселде
бөдүңү ол дуулаамчыны эң дөткөп, харым шут аңаа даянып
ажылдап турар. Мындай эң харымзалыг ажалда, бот-боттарың-
га дуулаамчы турар партия организастыкларын болгаш ПКС-га ду-
залар бөлүктөр, постулар республикада хей. Шуурмактын үлөтүр
комбинатында дузалар бөлүк Тес-Хем районда дуржулазын өө-
рүн бөлүктүң бирээзи апарган.

Аңгы үеңиң байдалдарында калды-даа албан-хүлээлгеге турган
ажылдакчы бурзуңуң ажал-херекти шын организастаары дээр,
СЭКП Программанын болгаш Уставының негелдерин, партия-
ның болгаш Совет чакаттың директиваларын база айтымшыңнарын
шымы-биле күсүдир дээр партияның, күрүңнени, хей-нигинин
контрол бирги чергенин ужу-дууламы. Контрол системасы —
удуртулганың дөштөгү чепсээ, бюрократизм болгаш ала-чайгаар-
лашкын-биле демиселди иделгениң чепсээ, массаларын коммуни-
стик кижиздилгениң шөкөлөс апарган турда, ПКС-га дузалар
бөлүктүң болгаш постуларын ажалчы чедир унелесейн, олар-
ның ажалыңа чоругу дөткөмчө көргүсүң турар партия органи-
зациялары бисте ам-даа бар.

«УКА 25 чыла» совхозтун Ак-Туруг салбырында партия эге ор-
ганизастык (секретары эш Чингиз) парткуронтролду дузалар
бөлүктүн ажалының дугайын партбюрога-даа, коммунисттерин
ниги хуралыңа-даа иң чыл дургузуңа чугалашпаң, оларның кал-
дык планын ажалдап, чүвү кылып турарын бестин сонуурган көр-
бөң. Салбырда күш-ажылдык сагыла-чуруму дика кошкан, мал
ажылдыла улуг чөткөстөр болгаш чидирлер бар. Ол бүгү чөткөстөр
дузалар бөлүктүн кижизгениңден дашкаар турган. Мындай чөткөс-
терин Улуг-Хем районун өскө-даа организастыкларын көрүтүп
болур. Партия-күрүңе контролон бөлүктүң болгаш постуларын
бүгү партияны удуртулганың дугайында айтырмаларын СЭКП райко-
мунун бюрозунга болгаш пленумуңа чугалашкан турган болза-да,
а шийтирлерин кууселдери чөр бүрүдө эң организастаттынмаанын
чамдык мындй фактылар херечилер турар.

Ажал-херектин боттук кууселдери контролдарын болгаш хы-
наарын улам күштелдирер сорулга-биле контрол органының ажал-
чы чоннар мурунуга өткөтүп болуру, оларның ажалы бүгү
чонга билгенин турарының иштинги көрүң-чурун сагымы, улусчу
контролду ажалдарын, аңаа партияны удуртулганың кууселдерин
бироттук хемчегер кылдыгың турары чугула. Шийтирлерин
кууселдерин организастаар, ажал-агыт, культуру тургузушкунуң-
га удуртулганы улам сайзыраңгайлар, партия болгаш күрүңе чу-
румун, социалистик хойду-дүрүмнени сагымын хайгаарар талаш-
ы-биле партия, совет органыңа бүгү талалыг дуза көргүзүң —
партия-күрүңе контролон комитеттерин, дузалар бөлүктүң
болгаш постуларын эң чугула сорулгазын.

СЭКП райкомнары партия эге организастыкларын контрол
талашы-биле ажалың үндөсүн-биле экиңдир, ол ажалды дуржула-
зын өө-рүн болгаш нестердир, партияны директиваларын куус-
селдеринге доктаамал, ханы болгаш дөштөгү хыналдарын чорудар
ужуруң, а кол-ла чүвө илерзин чөткөстөрүн чайладары, чазы-
ларын эдип-чазан алмыр болур.

Мурнакчыларга бараалгаткан кечжээ

Районун Култура бажыныга
«Төрөн чуртувусту күш-ажыл-
дым алдырдыр» бисте деп темага
кежжээ болган. Аңаа районун
ажыл-агыттарының мурнакчылар
болгаш өскө-даа чалаттырганын
келгеш.

Кечжээ СЭКП-нин Эриң рай-
комунун пропаганда болгаш ага-
тия кылдызын эргелеткениң сүт
Тоюндуп СЭКП Тыва обкомунун
Б-ки пленумунун шийтирлеринин
районда кантар куусеттинип ту-
рарының дугайында илеткек кыл-
ган.

Ленин аттыг колхозтун механи-
затору Допчут Анай-оол сөс а-
гаш:

— Бешки пленумун доктаалын
күсүдир талашы-биле бистин кол-
хозта элээн ажалдар чорутту-
ган. Ылаңгыя колхозчу механизатор-
лорының чуртталга амырлары-
ның культуразы бедел турар. Оон
уламдында механизаторларын
күш-ажылга сонуургалыңа белден.
Бо чылга чаксы хову ажалы бис-

те чедикиниң доозулган. Мей
бөдүң өскө эштеримден чыдып
калбай турган, тарылга үзүңде
ажылчының оналгазын хүн бү-
рүм 120—125 хуу куусеттип тур-
дум. Бедик дүжүт дээр демисел
бисте соксазын турар.

«Чаа орук» колхозтун Суураа-
да сүт-базан ферманын ажал-
дакчыларының культурут амыл-
рал-туртталганын, сүт бұдүр-
лөп көвүдөдүр хемчегеринин солун
турар хемчегеринин солун ду-
жулгаларын мурнакчы саанчы
Л. Мияа толаргай чиктерге ай-
тып турган, кечжээ кириңчи-
леринге чугалаган. Оон-даа өскө-
лөр ажал-дуржулгаларын аңаз
солушканнар.

Мурнакчыларга эртерик ша-
налдарын тыыскаң.

Көдээ ажал-агыттын мурнак-
чыларыңа бараалгаткан кечжээни
кириңчилеринге солун концертти
көргүсөң.

ХӨМҮР ДАШ — ҮЛӨТПҮРНҮҢ ХЛЕВИ

Чайгы хүнүн чыгыт херек-
лери дээр агайы бээр билек.
Чангыс-Хадымча ажал оорга кы-
рынга машиналарын, экскаватор-
ларын даш-шымээни эртенги
бөдүстү өттүрүп, Бора-Булак хо-
вусунга чангылаңың эгээр. Бедик
дүжүт алырын баштайгы
шылгалды — чаксы тарылга-
да машина-тракторун «хөмөй-
лаа» эвес, бо «үлөтүрүң хлеви»
— хөмүр даш тымыңыңа Ча-
дааның хөмүр даш разрезинин
ажылчыларын чачыл болган
эртенги ажал-агыттын эгелээни ол.

Ынды-бети талаларында кар-
рак чөткөс сарыг ховулар ногаар-
рып, сагалайнып чыдар шөй-
лөп баткан ооргада улуг-үлүг тей-
лер беделп үнүлөй бергелен.
Олар бөдүстүн калың-бир бо-
лушкунуңаң чайтар көстүп,
тытшып келбөө. Күш-ажылчы
кижилер чөр алаанда хөмүр даш-
ты ичинип тытпаш, мерген-ше-
вер холдарын бұдүргени чепсеп-
техниканың ажалы-биле доура-
сайны үзүп төп, овал-тейлерин
бөдүрүп, хөмүр тымыңыңа
ажыл аргазын ажалканнар.

Ханы чогаанын иштинде кара-
кара «чалым чалым» — сыгыт-
ландып тутар хөмүр даш
көстүп чыгар. Ол «чалымнар»
чын-биле калыма тас улуг
оруктап 10-10 машиналар өртү-
күш шүүжүп чоруп турар. Олар-
ның харажандарын күтүпүп экска-
ваторлар кантарга кара «ча-
лымнар» кам-хайка чок ка-
зырадыр-козуларды тавала-биле
укашып, саат чок долдуруп берип-
тер.

Республиканың баштайгы үлөт-
пүрү, Бүгү-өвүлдег улуг ужу-
дуламы Ак-Довурак да-хүтү
комбинатының электростанция-
ны «үлөтүрүң хлеви-биле»
Чадаанын хөмүр даш разрезин
бүрүн чөмөчөр» келген. Ол ыш-
кан Бора-Булак хөмүр даш
сөөрткөн машиналар-агыт-агыт
районнарың колхоз, совхоз-
ларыңа, үлөтүрү, албан организа-
цияларга, Минусинск хоорайже
шүүжүп чоруп турар.

Төртүгү чед чымың сөөлүг
чылмың бирги кварталында дем-

ниг коллектив 40,36 тонна хөмүр
дашты тып, бөдүңа алган соци-
алистик хүлээлгени 100,9 хуу
күсүткен. Апрель айда ажал-
чылар 4007 кубометр доура-
сайны аштап, 730 тонна хөмүр
дашты тып, планын оналгазын
күсүлдезин ажал шийтир-
лээрден.

...Хүн хөөрөп, элээн бедей бер-
ген. Ажал кижин түдүк. Ханы
чогада машина-техниканың ча-
гылаңаң үнүңе үдөткөргөн ха-
мүр даш тымыңыңа ажалдап ту-
рар ишчилерге чөп беривис.
Мастер Василий Носиновка
удурткап бирги эртенги ажал-
чыларын чачыл-чөп ажал-
ыште. Сай-даш дажылаан маши-
налар мый-бээр каржып, сол-
шун беделп үнүлөй бергелен.
Экскаватор доуракты үзүп
төтөгөргө, үр-ле чөр алаанда чы-
гым хөмүр даш хүңге кылдың
иң көстүп келди.

Шалымкын, күш-ажылчы кы-
жилерин ажал-агыт кижиз-
гөөсүс арга чөк. Бөдүңүң элэ-
чөдө Г. Попов, С. Фролов
олар «3-2005» экскаватор-биле
800 кубометр чөткөк бөлөккө
камыдазын чорудуп, ол ажалы
эелчег норманың 2 катап ажал
күсүткелер. Бирги эелчегде ни-
гизинде 1038 кубометр чөткө
бөлөккө ажал чоруттуңан.
Чалаачылар Н. Юртаев, Ю. Еро-
мов олар аңгы-аңгы устуңаң
породалар дажылап, соксаал чөк
шүүдүгү ажалдынар.

Душ үеңи, Иңи-хөвн бөтүн
үсө борашкан, чайгы иңг хүңге
шондурган шыраалары хурен кы-
зыл апарган күдөр кара-кара со-
руктуг эртерин автобуз, хоорай-
дан хал үнүп келген, шахта-
ның аңа-а чугайлыг бажыңнары-
ның баарыңа көп дөткөткөн.
Ол бирги эртенги солуту, иңги
эелчегин ажалчылар-дыр.
Эртен даң бажыңаң эгелээң, дүн
ортузунга чедир манаш үш эелчег
солутуң, ажалың соксы кылдың
үртүлгүң турар.

Чок ажал чөр алдында чы-
дар хөмүрүн кырында ажал-бу-
ру породааларын сүүрө аштап,
дажылаары болур. Ол чүдүлгени
дажылап сөөртүңгө хей тех-
ника негеттиңер. Ыңчангаш хө-

мүр даш разрезинин база бир
дажып күжүт автоцентрге пар-
тып болуп турар. Бо коллектив
күзөл-соруутан төртүтүңген эле-
сарылар, чалаачылар нигизин-
де 43 ажал-иңчи хаара тутту-
ган. Олар кончүг эки эртенги-
ген сентеге мастерказы-биле,
электростанция-биле хандырты-
ган.

...Машина-техника үрелип,
сагдан үмөр болза, чүдүрө «ха-
те» чогуңу хараалы-биле экска-
ваторлар үрелбөөн-даа бол, аңаа
шак-шагы-биле ажал чөк турар
ужурга таваржыр. Ол чорук авто-
партын ажалчыларын хан-
дырыскалыг болуру улам күш-
тедирип турар. Бистер машина-
тракторларын турар чөк чорутуң
чедип алыр дээр, сентегеде, бер-
гелерге туралың саның чөк
ажылдап турар бис — деп, авто-
партын механик, гараж эргел-
чөкчөн Геннадий Гудовский
шын-ла сеткиниң илердип чуга-
лазын.

Техника сентегезинин шы-
нарын экиңдир, күш-ажылдык
сагылаң-чурун күштелдирер,
ажылдык бұдүрүлгү чорутуң
чедип алыр, иңги билиң бедей-
дир, чазыткыч чаа аргаларын
дөштөп тып, ону ажал-иңке бил-
дир ажаллаар сорулга-биле бо
коллектив үр үеңи иштинде
коммунист күш-ажылдык бри-
гадазы деп бедей даш демисел
келген. Эрес-шүүдүгү чо-
руктуң түнелгени деминг кол-
лектив сорулганың чедип ал шы-
даң. Ам оларның эңи бурзуу
коммунист күш-ажылдык ша-
лычтары.

Бедик аттың эдизин коллектив-
те бөдүңү күш-ажылдык чөтү-
биле эң-чөрүңе үлөтүр-кижиз-
көртүп, шөлбөңнарын өлү-
рунда кирип турарларын саны
хей. Оларга эелчег норманың 2
катап ажал күсүдир турар чо-
лаачылар Владимир Степанов, Ни-
колай Гудовский, селсээрлар Олег
Сарылар, Виктор Донгак хамар-
жырлар.

...Техника-биле кайы хире
байлак силер? — деп айтырдың.
— Бисте автомашиналар хей.
Ол бөтүн чөдүшпей турар. Чаа,

7 тоннаың чөткөсөк, «КраЗ»
деп марканы машиналарын ша-
да-ла чачытаң бис. Ам келер
ужуртук. Ыңчангаш бир амырар
бөөр бис — деп, гараж эргелчө-
н харымалды.

Автопарта артык келетер
талашы-биле айтырып кончүг бер-
те. Эң ылаңгыя чаа «КраЗ» деп
марканы автомашиналарын ар-
тык келетери тынылбас. Ын-
чангаш чалаачылар боттарыңың
чартыкчы сагаларын кирип,
автомашиналарын сентеп кылы-
рыңың чаа аргаларын сагалдап,
ону ажал-херектер кырыңа бот-
тандырып турарлар. Геннадий
Гудовский, Дмитрий Шамрай олар
«КраЗ» машиналарын артык ке-
лестеринге 8 ажал чартыкчы
сагалды киригенер.

Коммунист күш-ажылдык
бригадазы деп хүнүдүгү атты
чалап алган автопартын кол-
лектив 1965 чыла чаа-чаа со-
рулгаларын боттарыңа салган-
нар. Кижиз бұртук бирги болгаш
иңи класстың чалаачыны болу-
рун чедип алыр. Ажалды ажал-
ды ажал-буру породаалар сөөр-
түлгезинин бұдүрүлгө планың
декабрь 25-те бүтүп доозалар.
Сөөртүлгениң бөт-үзүңи 1,5 хуу-
га чингидирин шийтирлээр. Ар-
тык келестерин 500 ажал түңге
камнап алыр көрүңгөң. Бар эк-
скаваторларын ажаллаар хуу-
салың 3 ай иштинде уадырып
чалаачы бурзуу чедип алыр.

Чадаанын хөмүр даш разрезин
ажылчыларын 1965 чыла
108 муң тонна «үлөтүрүң хлеви»
Төрөн чуртка бээрлер.
Ажалды ажалды 550 муң
кубометрге чедирер. Электростан-
цияның нигиз күжү 300
тургандың 1000 кВт. бөдүр.
Иңи экскаваторун электр-биле
ажылдаар чедип алган. Ам иңи
экскаватору электржиңилге
шиңчип эгелээң.

1967 ажал-агыт чылында хө-
мүр даш тымың 200 муң тон-
нага, ажалды ажалды миллион
кубометрге, электростан-
цияның күжүң 1,5 муң кВт. че-
дир эер.

К. СУТТУГ-ООЛ.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

Хүннүң чугула айтыры

Чоокта чаа Өвүр районун «Кы-
зыл туш» колхозунга партия хуралы
болган. Аңаа чалаагылашкын ду-
гайың чугалашкан. Чалаагылашкы-
че 40 ажал колхоз малды 11 кезек
чөткө одаладып семитирни көрдү-
ген.

Моон мурунда чалалар ышкан,
чалаагылашкын организастык чок чо-
руларын соксадыр, малчылар кара
турамы-биле душкан чөткө барып хо-
нар, оон ужуң ийи-уш колхоз мал
калыс чөткө тургун таварыламы
болгаш ишчиле күзүң, эрте кижүп
келген тарда, сентеге кирти чорукту
бөдүрбөзүн баш удур малчыларга
сагымыларын бригадирлерге даас-
кан.

Бир-Хем районун «Хадым» колхоз-
малын семитиргезинде чугула үе
чалаагылашкын эгелен, өттүгү, сүт-
лүг сериң чайлаарже калдыкчы-
лар кижүрүп эгелен. Ам үш колхоз
казыра, молдургалы Бажы-Кол, Ак-
Белдер чайлааларыңа үдүргөн.
Баштай чайлаагылашкын үңгөн мал-
чылар М. Барыма, С. Биче-оол
оларның калдары молдургалары хүр
кыш ашкан, а чаксы олар үзүңде
хоонукта 500—600 грамм немелде де-
ленин калдыкчылар чедип ал турган.
Ол калдыкчыларын соондан колхоз-
тун сүт-базан фермалары база хой-
жулар көжүп үнелер.

— 0 —

Сөрийн чайлааларже

Көк-шактыг, элек бөдүгү сериң
чайлаалар иңкө фермаларың, хой-
жу бригадаларың чурат чөткө
апарган. Тес-Хемин «Чодура» хо-
лохуңу, коммунист күш-ажылды
деп атты чедип алган Караал-Тей
сүт-базан фермазы сүтү бұдүр-
гениң болгаш сагалың чартык чыл
планың июнь 15-тин бетинде күсү-
дир дээр шүүдүгү ажалдап турар.

Ол ферма ам чайлаага барган.
«Тес-Хем» совхозтун Хирен-Дугай
фермазы Сайлык-Хемче, Өртөн фер-
мазы Улуг-Ажыкче кал хонук бу-
руңаар көшкөн, Сурагыл малын
Иван Давыдының хойжу бригады-
зын ажал колхоз хоо Шуурмакче
үтүккен. Ам чайлаагылашкын ки-
лин үеңи эгелээң.

Шапкыны-биле

Төрөн чуртка хей дүктү бээр со-
рулганы малчы бурзуу салып турар.
Ыңчангаш дүк кыргылдым чөр-чөдө
эгелээң. «Сут-Хөл» совхозтун Алдан-
Мадар салбырын кыргылда
пунктуузуң кижилер майны сөөлү-
рден ажалдап кирипкен. Пунктуда 36
хачы тура душени кыргып турар.
Дүктү бичи-лаа хортас болгаш
тепкин дүргелер дээр кыргыч-
терин аргазында чарып калбарган.
Эштер Докал, Кусемяа, Бөкүзюер,
Камы хүнде 50—60 кг дүктү кыргып
ап турар.

КЫМ БУРУУЛУГУЛ?

(Дүвүрээзинин медээ)

«Чодура» колхоз — Тес-Хем рай-
онда эң улуг ажал-агытларын
бирээни. Этыт, сүтү болгаш дүктү
бүдүрүңнени база сагалыңың талашы-
биле эелеп турар тул-хуу рай-
онда хамаан чок, республикада бе-
лиң кескү.

ПАРТНИК
АМЫДЫРАЛ

Массаның идепкейин хөгжүдөр

ган. Ол болса партия кеңигүүнү өздөстүрүп отурууга партиялык саясий күчтөрдүн түнөмөсү болушу керек.

Колхоздун бүдүрүлгө учурдагы коммунисттерин күчтүү таарыштыр турушкан. Мында эки бо-луп турат. Мал ажилында Чолон-оол, туудуга Жамаш, трактор-хому бригадасында Бүдүрүн оларын бо-лгон оон-даа өскө муракчы оодуруда хей-хей коммунисттерин чыккы кыл-дыр демдеген болур. Партия ор-ганизациясы бригадаларга болгон фе-рмаларга партбүдүрүн турушкан, оларга даянып ажилдап келген. Партбүдүрүн массаларга буттарынын партиялык саясий күчтөрдүргөн. Павел Стерехов уурткан партбүдүрүн чакырылган жерде эки ажил-даан. Хому туралы кызыл булун-гун организастап, механизаторларга бекеттерин, солун номулгаларын доктамап организастап турган. Ра-диоприемниктен сөөлү мөдөзлөр дымнаарын таңгыктырган. Көртүзүт самбырашын турушкан. Агитаторлар Яковлева биле Биче-Урут ол партия-лык даянап идепкейлиг күтөдүп келгиле.

Парторганизациянын организастык болгон ажилыг чорук колхоз бү-дүрүлгөсүнө эки саясий чедирген. Артедий малчынынын чылдын бири-ги кварталында мал ажилынын про-дуктарынын күнүнө саяз пиланып мырмала-ла ажил күтөткөн. Сут са-дырынын чартык чыл пиланып бо-лгон май 20-де күтөдүп алган. Мын-да инектерин күнүз үзү улаа саязын организастаган. Тараа култураларын тарынын артедий механизатор-лары 101,3 хуу күтөткөн. Партор-ганизация бодунун ажилында чед-пестерин боду илереп, ону чылда-дырынын кемчелерин кызымаккай чоруктуу турат.

Дээр ажилдыг парторганизация-ларын санына «Тилеке» кол-хоздун партия организастык (сек-ретарь эш Ю. Чичаев) санал турат бис. Оон организастык, ажилыг чор-уу ажил-агилык чедикчилерин өстүрүнгө дуулаан. Колхоз күрү-нөгө сут саязынын чартык чыл пиланып май 20-де 100,6 хуу күт-көн.

сетен. Маңа мал кыштагыламыш-кымы, чакы-хому ажилдыг ор-ганизастыг өрткөн.

Райондун партия организастык сөөлү уде анык коммунисттер-би-ле ажилы алган ажилдыг. Тус-тус анык коммунисттер-биле бекет-лар кылырын, оларга партиялык даянап бээрин, оларын партия-лык нинити ажилыга өөдирин СЭКП райком-даа, партиянын эге-организациялары-даа практикалап турат. Бо чылын райкомга анык коммунисттерин хуну өрттирген бис. «Партия Уставы — партиялык амыралдын хоолузу». «В. И. Ле-нинин амыралынын өвүр-хейи-ри». «Делегей байдалынын дугайы» деп темаларга солун лекцияларын анык коммунисттер дымнаан болгон райондун дуржугалыг малчыны, Тыва АССР-ини Давид Соединин де-путаты С. Борзек, алдарыг башкы К. Иванова ооз-биле журажымыш-кын кылган. Ол бүгү кемчелер аны-як коммунисттерин кижизилдиге-ге, оларын ажилыг харысгалатын бекеттеринге уаг ролдуу болгон. Ам районда СЭКП кеңигүүнөгө кандидат-стакын өрттирген чангыс-даа киж-чок. Бо чылын СЭКП кеңигүүнөгө кандидат кылдыр 37 кижин хулап алган бис. Партиянын хулапелгине үлөтүр болгон кыла ажил-агил бүдүрүлгөсүн муракчыларын кыр-ип, хулап алышкынын шынары улам өскөн турат.

Партия ажилыга тодаргай хире-чеген-биле «де тургустунуп, ко-мандалар болгон чачырыг дуулар чорукту, колхозтар ууртукчуларын, тускай өртмөнгөлерин холгаар-лаар практиканы соксалып, шууга-зын-биле болгон хей-ле хулап-суг-ла-биле кылаагартылар чорукту шегеп турат бис. СЭКП райкомуну буюру бодуну хулапаларын ай са-нында пилан буугар чорудуп, ажилыг коллективтиг чоруктун принципин алган турат. Партия хулапалыг ролун бекеттер талазы-биле Ленин аттыг колхозтун партбюроуну эки ажилын оналап демдегелери чуту-ла.

Көдөңдун партия организастык ролун бекеттер, оларын чон-биле харылаашын быжыгылар, ке-дө ажил-агил бүдүрүлгөсүн тодар-гай ууртук, ажилыга организастык болгон ажилдыг чорукту бекеттер талазы-биле көсүк оралдажымышкын-парнын өскө-даа хей чикеттерин райондун партия организастык амыралындан көртүзүп болур. Ын-чалда-даа бисте шунту-ла чүе өк-жөөн деп мөңөргөл болбайн турар. Партия ажилыга өдө тургустунукун бисте ам-даа оожум чоруп турар. Тодаргай сорулгаларга чүткүл кош-кап, кижизилдиге ажилын, ажил-пейн, эрги хөвөр ажилдап турар парторганизациялар бисте бар.

«Бурунгаар» колхозта партия ор-ганизастык (секретарь эш Са-чак) чикетке ап көрөдүрөгөн. Мын-да коммунисттерин башкарымыч чор-уу, күш-ажыла болгон хей-нинити амыралга муракчы ролу че-дип алдырмаан. Чамык коммуни-сттер партия хулапаларына бекет кыр-иптес. Коммунист Монгол партия кеңигүүнүн бекет алын саяз-вайын, тургустунукун чорук ур-еп, каш улаа кемчелер алдырткан. Хойжу бригада бригадир турган Сагалков ажилыг харысгалатыг болур чорук-ту чидирип, арагаллап, мал ажилы-га уаг котаралыг чедирген. партия-дан үлөткөн. Мынма коммунисттер-ин бекет кижизилдиге шак ын-чаар багыт тургустунунын чуту-ларга-ла чедирген.

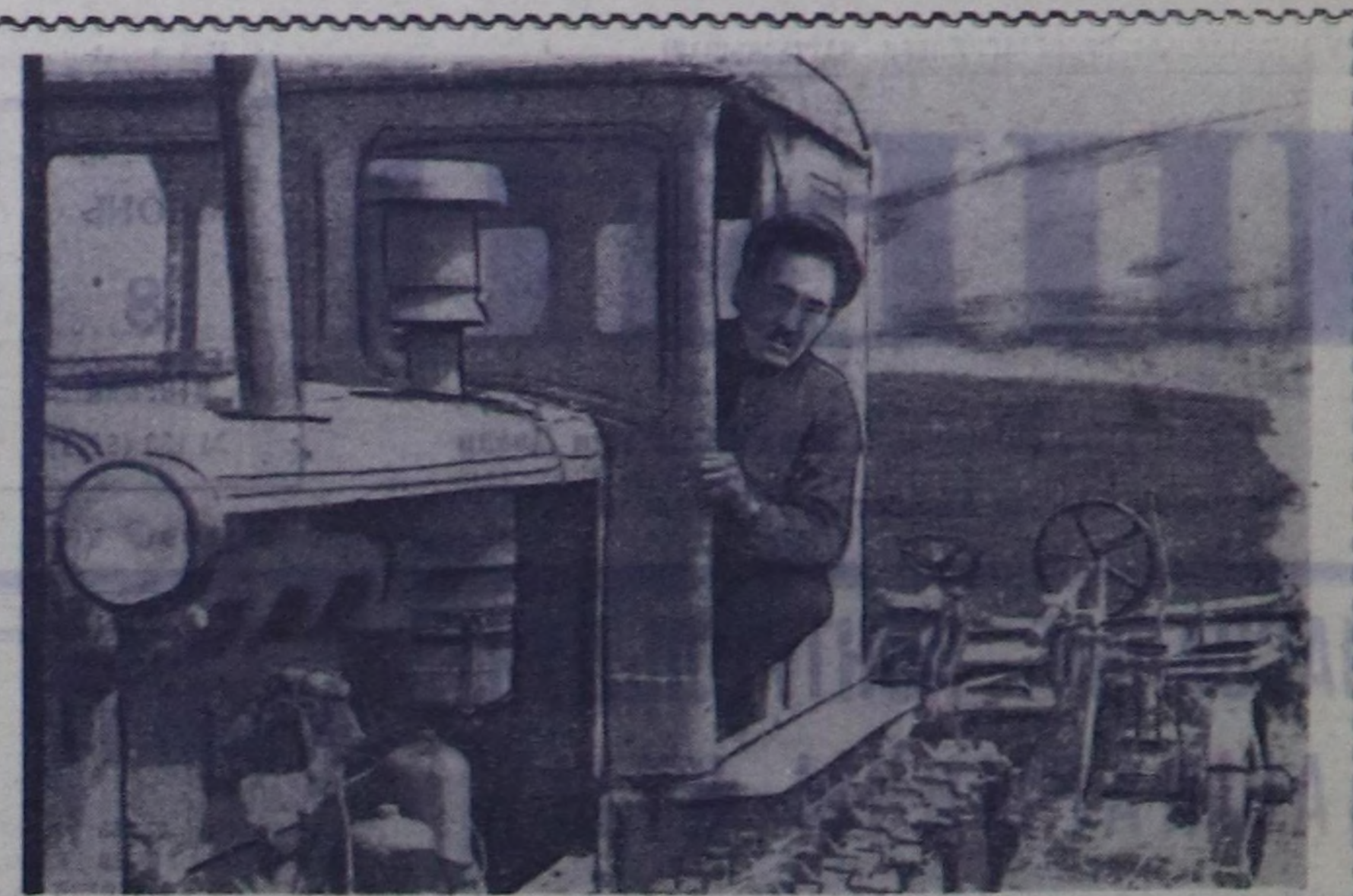
«Сельхозтехника» Сарыг-Сен садырында партия организастык (секретарь эш Кимей) база-ла дым-ка кошкып ажилдап турат. Ол парт-ганизациянын хулапелгине бичи-даа өсөйи келген. «Ленинги орук», «Октябрь 30 чылы» колхозтарда партия организастык хулапелгине хулапелга бекет келген. Ол болса ук партия организастык хулапелга мас-са-биле харылаашын, оларын кижизилдик саязынын кошканын хулапелга бекет келген.

«Октябрь 30 чылы», «Бурунгаар», «Кызыл туз» колхозтарын партия эге организастык колхоз бүдүрүл-гөсүнө партбүдүрүн организастык болгон кижизилдик ролун ке-дүрбей турат. «Октябрь 30 чылы», «Коммунист орук» колхозтарын парторганизацияларын секретарь-лары эштер Горин, Стародумов олар бригадаларга, фермаларга партбүдү-рүн тургустуну ужу-дуулаан үнө-лөсөйи келген. «Октябрь 14 чылы» колхозтун партия организастык малчынын ортузунга кижизил-дик ажилын кошкып тургустун болгон оларын амыралыг хан-ды рылаашын айтырларычы киче-чөтөй салбайн турат.

Ол бүгү болгон өскө-лаа чедеттер болса СЭКП райкомунун организастык болгон башкарымыч ажилын ам-даа ажилдыг, районда ажил-херектер-ин байдалы, дөш коммунист бүрү-зүтүн, парторганизация бүрүзүтүн харысгалатын бекеттерин, массалар-ын идепкейлиг хөгжүдөрүн негеп турат.

Н. ОЧУР-ОЛ,
СЭКП Каз-Хем райкомунун
секретары.

О. НОРОДА.

Бин-Хем райондун «Кызыл тараачын» колхозу-нун тракторист Виктор Сарыг-оол чакы-тарыл-ганын эгезинден бээр мурунку оодуруну ээлеп келген. Амгы бо хунерде ол чер андырмалыгын-

да кызымак ажилдашыаан, бир хонук иштинде 16 гектар шөлдү чарып турат.
ЧУРУКТА: Виктор САРЫГ-ОЛ.
Фото М. СУГЕ-МААДЫРЫНЫ.

Кыргызданы организастыг өрттирер

Улут-Хем район республиканын база бир улут, хой ажилдыг рай-ондарынын бирээси. Райондун ажил-агилыг бо чазын 114703 баш койуну, 2418 баш өшкүнү, 324 төвөнни дүгүн ажап алып соруз-галыг. Бо сорузганы буттарынын биле районда 12 электриг агрега-тыг кыргызда пунктуларын органи-астаган. Мын инитин-биле 542 электриг агрегаты, 41 чак септикче-лерин, 12 мотористер болгон өскө-лаа кулаакчы кижилер чедеттеринген. «Улут-Хем» совхозтун Секетке, «Жуу-ажылдыг хосту» колхозтун «Улут-Хемде хой кыргыры пункт-тары чотуур өйдүн, эки дерити-ниг бекеттеринген. Секетке кыр-ында пунктуга райондун бүгү ажил-агилыгыннан келген кыр-

гыкчыларын 5 хонук семинары болуп өрткөн. Дук ылгакчыларын хой кезинге үр уде дук кыргыры чеге ажилдап келген дуржугалыг кижилер пилан алдырган. Бо чамык кылдыган чүүл-дери бекеттерин улут чедеттер барын айтыр чутула. «УТКА 25 чылы» совхозтун Ак-Тургада болгон Армы-Түзүнде кыргызда пункту-ларын чотуур үе-шанда бекетке-ларын ону ам дуржугалыг сеп-теп өгөлөт. Электриг кыргызда пунктуларында моторларын барык 50 хууу орта ажилдаш, а хачы-лар үзеттигизин, хир, чүчкөк дол-ган, өрткөн чылгы хөвөр болгон. «Улут-Хем» совхозтун дук кыргыры пунктуунда хачы чилдер апарат-тын өрткөн чылын кааа кадалат-

тылганын кым-даа билбес болгон. Ол ышмак өскө-даа артык кезектер-ин чедеттер албаан хандалаан илерген. «УТКА 25 чылы» совхозта чам-дык малчынынын чыгган база ийн-чангыс дугу хозалып келген хойлардан кырган дугунун түнүн бригадирлер үндүрбей, ону дууаар кемчелерин албайн турары илерген. Эрткен чылын райондун ажил-агилыг дуктун шынарын бекет-радып, нарын болгон бекет дук-терин хозалын дөш 185 мул ахма-дан каражадан. Ам ол ышмак чүе болгон-биле дуктун шына-рычы база кол кичеңгей салыры чутула.

Р. ХУНАЙ-ОЛ.

Эң дээрлерин партияга

«Тыва кобалы» туудуна партия организастык хулапелгине өдү турат. Мын парком (секретарь эш В. Глаздин) партиянын хулапел-гине эң дээр бүдүрүлгөсүн болгон өскө-даа ажилдашынын кийрип алып талазы-биле ажилы күтөдүргөн.

Хей кижилдиг уаг бүдүрүлгө чедире кандыг кижилер чок дээр! Мында күрүлгөн, хей-нинитин хер-дөөгө ак септидип кийрип, күш-ажылы-биле шыгалараннар хей. Оларын иштинден төлөттирген СЭКП кеңигүүнөгө кирип турат. Чы-жа, туудугулар өшөр Х. Бара-оол, И. Мөңгө, хилик эш Б. Оюн-оол, шуктуржу эш Лопенко, геолог эш

Мельниченко болгон өскелер-даа СЭКП кеңигүүнөгө база СЭКП кеңигүүнөгө кандидатура киргенер — деп, паркомдун инструктору эш В. Стрельников чуталат турат. СЭКП кеңигүүнөгө кандидат Иргит Мөңгө коммунист күш-ажылы-дын бригадасы деп атты чаалап алып дөш демисежип турар ком-плексинг бригадын ууртук турат. Ол, туудугу мергежилдин тус-кай шыгалын дооксан, анаа ажил-чыдан бригадир чедкен. Дипчи, бетонщик, опалубчик, бизаныч мер-гежилди, Хому-Аксынын «Тыва ко-балы» комбинаттын бүдүрүлгө учас-тудуга оон киришкен туудугулар ылаа хей.

Оон ууртук турары комплекс-лиг бригадын ажил-ишчилери ай, квартал оналагартып алуур бол-гон ажил күтөдүрүп ажил шуктуу демиселтилер. Майнын бүдүрүлгө оналагартып бригада 130 хуу күт-сетен.

Күш-ажыла болгон хей-нинитин хердөөгө төлөткөн барымдалааш, сонугучулар ону суур Соединин де-путатына сонган. Депутат дуула-гезин база багыт өвөс күтөдүп, ок-рүткөн сонугучуларынын мурунга өтөдүн кылым, оларын чалыга-рын күтөдүрүп-биле ажилдап турат.

О. НОРОДА.

ОЮН МИНЧИМАА

НОМЧУКЧУНУН
ЧУРУМАЛЫ

Сөөлү өкөөмөнни дуулапкан, Минчимаа ба-жынында омак-хөтүлү аажок чедип келген. Бөрүсө арта чок! Бөрүлгөсүн сес чылдыры ар-тында артык, бүгү-ле өкөөмөннүн дөрт болгон беш кылдыр дуулаган. Авазы уруун көрүп каап, база-ла өөрүп айтырган:

— Моон сонгаар чүпү кылды сен, улам ылай өөдөйр амы ажилдап сен бе, уруум? Минчимаа доран-на харылашай, адазы-биле кожа, орун кырыга сандайлай озуруп алган. Ол арамында комсомол хулапелына райком секретары-нын дугады оон сагыныкта кирип келген. «Сек-ки класты дооксан сонда дымка хей комсомол-чулар фермаларга барып, санчылап, кадарчылап ажилдашы-биле чоруктуу апарат» деп, секретарь мырмала чуталап турган. «Секки класты доок-сан сонда, аттестат алгыш, улам ылай өөдөй-лөгөн уламчылап-даа болур, азы бодуну куула-биле туралаан ажилында ажилдап-даа болур. Силер ам уаг апарган кижилер-дир силер, моон сонгаар канчаарын бодулар шикитирелер» — деп, шикити директору база-ла ылаа диген. Ин-чангыш Оюн Минчимаа ажилдап деп быжы-биле шикитирелер алган. Кезек боданып олура, ада-зегинге мында диген:

— Төп сут-баран ферманын саанчы болуп ажилдап мен. Бодулар аргалыг болза, келзе ажил-агил техникумга бот-өөрөдиге-биле ки-рип алгыш, ону дооксан, зоотехниктин дипло-мун алып бодалдым мен.

Адазы уруунун бажын суйбгылааш, «саанчы-нын ажилы берге болгай, анаа шыдаар ирги бе бо?» деп хылаан хевирин, уруунун бичи, ме-лашаш маг-бодунче топтол көргөн. Кезек көрүп олура, минча дөш.

— Саанчы болуру сенде берге эвес бе, кы-лым, тараа шыкынга барып ажилдашында дээр эвөс бе?

Ыччала-даа Минчимаа быжыг бүзүрө-биле харылаан: — Моон харым чаа-ла он алды чедип турар болза-даа, саанчылап ажилдап шыдаар мен. Ме-ни чаш деп болза силер бе!? А бир эвөс билдин-мес чүе бе болза, айтырып алгай мен, мында эки септидип кижилер бар-ла мынаан, олар мөң-дө айтып бөр болгай. Сөң шаанда байларга хеле-чиктер чоранып ышмак. ымыг үе эвөс-тир бо, ачай.

Дараалында хун Минчимаа адазы-биле кады

фермага чедип келген. Бригадир Байыр-оол аны-як уружге арай-ла буузел чок көргөш, айтыр-ган:

— Саанчынын хулапелгине күтөдүп шы-даар сен бе, думканым. Берге ажил болду ийи, моон. Чүгө инек саар эвөс, оларын чотуур өйдүн чедтерер, сугтарар, кажаанынын иштин аптаар дөш, ажил-ла эидерки.

Минчимаанын өмүтүнүннен адазы харылаан: — Бо чер-ле шыдаар ийи, дигам. Кызымак, шуудугузу кончук киж чүе. Кандыг-даа ажил кылдырарга дөкөштерив эвөс. Баштайгы улаа-зында кажаа иштин аптаарына, инектерге чөм бөөрүнө мен-даа дуулажып тургай-ла мен, а бил-бейн баар чүеюн бар болза, чүпү, канчаар кы-лырын силер чуталаан, айтып бергей силер. Кү-жөөн чедип ап болур, утаанын-даа, чүтүл-дү-даа урут чүе.

Ол хун Минчимаа инек кажаанын каш-даа барган, саанчыларынын инек эминин дошунуу канчаар чүп, канчаар саап, инектерин канчаар ажап турарын топтол көргөн. Саанчыларынын бирээси Минчимаанын чанынга келгеш, оон ай-тырган:

— Чүд, уруукум, биске саанчы болуп ажил-даар дөш келдиң бе азы бистин ажилдап тура-рымысты анаа-ла сонугурап турарың ол бе? — Саанчы болуп, шенеттерин дөш келдиң, угбай-деп, Минчимаа арай-да идея-даа хары-лашкан. — Ыччала-даа ол ажилга күш чедер киж ийиң мен бе.

Фермага эң-не хоочун саанчы, наам дөгү бер-ген Оюн Минчимаа ону дөткөн:

— Ол ажилды чедер кылдып шыдаар сен, кы-ым. Мурунда маңаа көп турган урутар ыш-каш, ымыг эвөс хире киж-дир сен. Олар чүпү-даа көнүс сонугураш турган, бичиң ажилдап чоруй-ла, «берге-дир дөш аралып чоруй баргы-лаанар. Баштайгы улаанында сенде берге болу-ру шын харын. Саап чачыктырбаан инектер алып апар болгай сен. Кол-ла чүе ундааазы, билдинмес болза бистен урутууч айтырып тур, бис сенде айтып берип, дуулажып бис. Эки кылар болузда, улаас саанчы болуп, өөрөн бөр сен. Ажилда бекет чүе кайла болу. Намалыга клубка солун өвө-тоглаа-даа болуп турат. Анаа баар чай чок апаргылаар болуру ийиң. Чедтерип, ажап ту-рарында, инектер сенде чачыга бөр, сен база-ла оларын ажил-чанын биле бөр сен.

Ак септидипт хоочун саанчынын чачыг сөзүн Минчимаа уаг кичеңгей-биле дымнап олура, иштинде мырмач болган: «Мындыг киж хей чеге сөс өтпөс. Бо дээрге шынап-ла хаваргылап-калган ажилын колдарыг кижидир. Саанчы-лап келген уезинин дургузунда бо чүпү көрбөөн дээр!» Минчимаа оон база-ла сонугурап айтыр-ганы:

— Хандыжаа угбай, силерде чөмө инек бы-жылаашын, олардан чыл дургузунда чөмө дит-сүт саап ап турар силер? Анык урут биле саанчы ийи-дө, доорбаш чүд-дү кырынга уулап алган, адазы биле уруу деп, сепкилгине кирип чотуулашы берген. Бирээси ай-тырып бурууныг харылааш, а өскөс чангыс сөс-даа өрттирбейн бодап, кичеңгейлиг дымнаар.

— Менде чөмө инектерин быжылаан, инек буруузын чылда ортуна-биле 1500—1600 литр сүтү саап тур мен—деп, Хандыжаа угу-ланды чуталаан.

Олар хөвөргөп олураш, хун бекит, душ чоок-шудал келгенин эскербей барганар.

— Даарта ажилдап кириптер мен, угбай — деп, чарлып чоруп тура, Минчимаа чуталаан. Анык урут быжымыче эвөс, а инек кажаанынче шигил чоруккан. Инектерин чанынга апар чө-де бергеш, суйбай, дырбай, шуптузун топтол көр-гүлөө. Чамымыз чап, чанынга баарга шимче-вейн тургулаар, өскөлөр инек-мынча келгире-де думчуру шүш кылган, бажын чайган, ма-нап ылай болур, хары-даа уэр деп, деп берги-лээр. «Далайым ай, киж-даа уугу каалтар ий-не—деп, Минчимаа болган:—Чок, болар мөң-дө мөмө-ле чачыга бөр. Танымас кижилең баштай анаа мычал турар болгай аан. Ашарып-чөм-гөй, азырап турарга анаа апарар».

...Минчимаа келзе клубка чөмө бөзгө, өөрү урутар ылаа турган.

— Сени саанчылаар деп турар дээр шын бе? — деп, Оюн Чечек оон айтырган.

— Шын болбайн аан—деп, Минчимаа допу-харылаан.

— Аар-берге ажил-дир—деп, база бир урут чутага киришкен.—Эртен мал багында турар, келзе мырмалыг дүе барып удуур. Ол хамаан чок клуб баар бекет чанын чок апар. Кенал чүрттээр сен? Уламчылап өөрөнгөн дээр эвөс бе?

— Ажилдаар мен—деп, Минчимаа быжы-биле харылаан.—Атам кырган, хоочурут, өг-бү-лениң ишти хей. Думаларымын өстүр азыраш-нас болузмаа хоржок.

— Ынды-дыр харын—деп, Чечек адаз кат-тышкан. — Сен ажилдап, шөпөп көр. Ажил-хе-рөөң өй болуп, акша-төгеринг арбын апарса, бис-даа фермага ажилдаары-биле чөмө бөзүрүс чадат чок...

Эртен Минчимаа дад хавалаанда-ла түртү келгеш, ажилдап чорудуу-биле бекеткени бер-ген. Шап чүгө дөрт үжөн. Дааш-шимдөндөн ада-зы өтүп келген.

— Ам-даа арте-дир, уруум—деп, адазы анаа чуталаан.—Фермага кым-даа келбөөн боор, сени танымын кайын кирип деп.

Минчимаа даштыга үнүп келгире, агаар арыт, серин болган. Баш дингине кирип келген бодал-дарыга өөрүп, бүтүрөлдү базын-биле фермаже чоруккан. Фермага келгире, бригадир Байыр-оол саар инектерин аяк сугтар хулапелгине берген.

Саанчыларын инек саап турарын көргө, бе-лен ышмак болгон. Минчимаа база-ла саап ки-рипкен. Улааанда-ла хоздары ылай берген. «Орта чүе бе?»—деп, Минчимаа кайтап боданган.

— Мен бекет деп бодап турган мен. Бри-гадирин чуталап турарын шын ышмакыл. Ын-ды-ла бекет чүе болза, моон мурунда фермага келген урутар дедир канчал үнүп турган деп. Ыччала-даа кылып көрөй, бир-ийи хун берге ыйлаан. Улау диме недела, бир ай хире берге-дөй мен. Оон ылай таан-даа чайлыг болгай аан.

Саанчы болуп чачыгып өөрөнгөнүн бергезин Минчимаа ажил өрттүп шыдаан. өскөлөр ышмак, орук ара өй бербөөн. Бичининден тура-ла ка-дыг ажилга чачыгып, чачыгып калган чорук оон бергезинин аягынагы дингине берген. Ферма-нын хоочун саанчыны Хандыжаа ону бодуну уруу деп сатыш чөмөл, он чаа мергежилге өө-рини, сугула саанчы болурунга дуулаан. Минчи-маа 1958 чылда саанчылап кирген, а 1960 чыл-да, ийн чыл өрткөндө, оон ат-сураа фермага үнүп турар апарган. Анык кыстың ажилга кызымак-ка, эвөк сүтү дуржугалыг саанчылар-биле бир дөмө саап ап турарында кижилер магадан тур-ган.

Баштай фермага механиктин саалда агрегадын өкөлдөгөн, саанчылар анаа тура чок, өөрөнн калган чачы-биле инектерин кол-биле саанчылап сатылаан турган. Ол чаа херекче Оюн Минчимаа бир дугаларында дингине-биле кирипкен. Механи-ктин саалда агрегадын өөрөни талазы-биле күр-сөткөн.

ка Минчимаа барып өөрөгөн. Оон келгеш-ле мо-торист Федор-биле кады бодуну инектерин меха-никтиг саалдага кириген.

Өөрөң, чачыккан кижиге механиктин саал-да уажуу билдинмес, дыра берге турган. Инектер оон чангыне мырмалыг чадгавас, арай деп тур-гаш туткан, саалда станогунга барып багалар. Сүдү шоолу эвөс болур, өтөс. Эвөс уру-ше пак мычар саанчынын чок бержип келгенинч соон-да, Минчимаа боду-даа механиктин саалда агрега-дын шигиздиң алкан, оон инектери анаа база-ла чачыга берген. Механиктин саалда артык ажил-тыг, саанчынын күш-ажылын чингедир, инектиг сугуу бүтүн саап алып дээрине буузураш, ын-чан өскө саанчылар Минчимаанын үлгери-биле механиктин саалда агрегадын азырагычыче ба-за-ла киришкен.

Анык саанчы Оюн Минчимаа өрткөн чылым онза кылып ажилдаан. Ферманын коллективин коммунисттер күш-ажылы деп ат дөш чаржып турган. Ферма ол атты база-ла чедип ап шыдаан. Минчимаа бодуна быжылаан 30 инектин, түс бурузунден 1450 литр пиланыг орнуна 1820 литрин саап алган. Минчимаанын мурунда ка-ды өөрөңи турган өөрү оон ат-сураа үнүп, макталып турарын көргөш, аяныч үлгери-биле база-ла фермага ажилдаар дөш, чедип келген. Оларын саанчылар болурунга Минчимаа боду-нуң арга-дуржугалыг-биле дуулаан. Минчимаа фермага аныктар көтүдүр. Мурунда анаа аныктар келгеш, оон дедир үнүп турган болза, ам мында эвөс, харын фермаже күтөдү-биле көзү турар апарган.

Бо чылым фермада Оюн Минчимаанын амыралында эң-не аас-кеңигит хун болган. Ферманын ажилдакчылары боттарынын хура-лынга муракчы саанчы Минчимааны ажилыг чоннар депутаттарынын район Соединин де-путатына кандидат кылдыр дептиркен. Олар шы-нап-ла чазыг кылбаан. Чонуну айыбаныч болур депутат Минчимаа ам сонугучуларынын орту-зунда ажилы чорудуп, сүт саалдазы дөш, ин-жилерин амыралда-туртталгазы дөш хун бүрү сатыш чөмөл турар.

Тандыла келзе ажил-агилын дуржуга стандартынын саанчыны Оюн Минчимаа чед-чылдын сөөлү чылында үжөн инектин баш бу-дүрүзүндө 1800 кг сүтү азы нингиз-биле чыл дургузунда 54 тонна сүтү сагаш дуулаан ху-лаан. Муракчы саанчынын сөзү ажил-де-ректен карышпас. Ол бирги кварталда бекет-инек бурузунден 509 кг сүтү сагган.

Н. АСОНИН.

МААДЫРЛАРНЫҢ АДЫ МӨҢГЕ АРТАР

Ала-чурттуу Улут дайымына совет улустун бүтү дөңгөйгө төөгүдүгү тилектегинин 20 жыл өнүгү буюуна баа берүүнүгү медал республикалык бүтү буюуна бериле тарай берген. Чоңуну аас-кеңи дээш мынтыг демиселге амы-тынын берген. Тызалан чуртукташ, маадырлы-биле алган дайынчыларга тураскаалды тургузарыга төгөлгөттөр акша-хөргөңнүн эки-тура-биле чымыр дугайында эгелекчи саналарын Улут-Хеминин колхозчулары, Кызылдын ажалчы чоннары болгаш школалары изил үнүрүп келгенер. Чыгыс чер чурттуу маадырларын аттарын мөңгөждер дээш кыйгымы республиканын бүтү ажалчы чоннары изил-биле дөткөн эгелдөөнөр.

Кижин төрөлгөттөн чырыткылыг келир үзү — коммунизм делегейге эң-не баштай тургузуп эгелзөн бистин чурттуусу меңе-фашисттер ажалкелчелерден хостаар дээш демиселге алган дайынчыларын дугайында чыгыс сестерин, тураскаалды тургузарыга эргекж чугула акша-хөргөңнүн чымыр хобаштырган хуралдарын доктаалдарын болгаш тус-тус кижилерин чагааларындан көрүп болур.

Улут-Хем районунуң Жанаов аттыг колхозунуң Чодураа суурунга болган митингте 200 ажыг кижин чыгып келген. Дайынга Тызалан алган дайынчыларга тураскаалды тургуза-

ры-биле акша-хөргөңнүн чымыр дугайында эгелекчи саналы үндүргөңнөр. Ол митингте колхозчу Эртине Сундуй сас алгаш: — Бистин Төрзөн чурттуусун хостагалар дээш амы-тынын берген совет кижилеринин аттарын маңы даш тураскаалга алдын үжүк-биле кезээ-маңгөдө артар кылдыр бижип дээш бистин эгелекчи саналымысты республиканын чоңу дөткөн дээринге бузурзэр бис — деп чугаалаан.

Коммунисттер күш-ажылын коллектив — республика типографияларын ажалчыларын Ала-чурттуу дайынчыга алган дайынчыларга тураскаал тургузар дугайында айтыргы чугаалажып көргөш, аңаа холбаштыр хулаап алган шитипиринде мынча деп биждөөнөр:

«Ала-чурттуу Улут дайынында элп келбзэн чыгыс чер-чурттууларынстыг ат-алдарын мөңгөждер-биле аңаа хөргөңнөр акша-хөргөңнүн эки-тура-биле чымыр эгелдөөнөр!»

Бистин бо саналымысты дөткөнчирче республиканын бүтү ажалчы чоннары кыйгырдымыс!

Меңе-фашисттер ажалкелчелерге удуз демиселге алган совет дайынчыларын тураскаал коммунизмдин хөргөз дээш демиселге бисти уан сорун кириер дээринге бузурзэр бис!»

Хуралдын төңүзүнде типография ажалкелчелер тус-кай комиссияны тургускаш, акша-тура-биле акша чымылзын эгелдөөнөр. Ол-ла хун олар 80 ажыг акшаны чыгыш, ону ажалга кассазында шыгылып кааннар.

Улут-хемчилерин болгаш кызылчыларын бо патриотчу эгелекчи саналы дөткөн митингилер бо хуннерде чер-чер-дө дайынчыларын эрттир турар. Кызылдын эңилге черлеринин ажалкелчелерин дайынга алган чыгыс чер-чурттууларынга тургузар тураскаалга бир хунуну акша-хөргөңнүн кириштерин деп шитипирдөөнөр. А республиканын «Шың» солунунуң коллективин 200 ажыг рубльди чыгыш, тураскаалдык нити кассазында дужаап берген.

Хову-Аксы суур. Тызанын адуу оар улетпуртуну база бир төү болур улут дугайында тыптып келген ажалчы ажалчы стуртуну чурттакчылар бистин чырыткылыг келир үзүс дээш демиселге амы-тынын берген дайынчыларын амы мөңгөждер дээш шитипирин чуртукти ханымында дөткөөнөр. Бо дугайында СЭКП обкомунуң хулаап алган шитипирин «Тыңа кобальт» тууар эгелекчинин партком болгаш бюрозунга чугаалажып көргөш. Дараанын хуннерде тус-тус тууар организацияларынга алган, буюуларга черлеринге кыска митингилерин эрттирген. Аңаа чыгыш ажалкелчелеринин, инженер-техниктер ажалкелчелерин болгаш геологтарын чугаалары бистин маадырларымыс — болгаш совет кижилерин эрес-дизин, чогаалчыны күш-ажылы, Совет тазаактын болгаш Коммунисттер партиянын шылтангай политикамы, шыкшан чыгыс сестер-биле долдунган.

Хову-Аксыда бус күжү-биле ажаллаар электростанцияны коллектив дайынга алган маадырларга тураскаал турарына холбаштырган митингизинин кыска шитипиринге акша чымылзын организация эрттирген демиселге, Тызалан барган «дайынга» алган совет шериглерге, чыгыс чер-чурттууларынга тургузар тураскаал чугула алган дайынчыларын амы мөңгөждер зөөс, бистин салганчыларымыс коммунисттерге, бисин моральга кижизидеринге улут салдарын бээр. Элген эштеринин тураскаалга бижип каан аттарын бисти, республиканын бүтү ажалчы чоннары тайбын, аас-кеңингит келир үе — коммунизм дээш демиселге кезээде кыйгырар дээринге бузурзэр бис» деп биждөөнөр.

Бистин Төрзөн чурттуусун хостагалы дээш меңе-фашисттер ажалкелчелерге удуз демиселге амы-тынын берген эштерге тураскаалган бо шыкшан чыгыс сестер республиканын бүтү булуттарында чыгышып турар.

Тураскаалды тууарына хөргөңнөр-биле чондан чыгышган акша-хөргөңнүн мөңгөңнөрүн төп сөңдүнүң адуулар 70.007. Тус-тус райондар, колхозчуларын, ажалчыларын, албан организация, тууар, транспорт болгаш өрөдиге черлеринин коллективтерин чыгыш акша-хөргөңнөр бо сөңгө чурттуулар. Сөңтүүң агар санында бо хуннерде 4000 ажыг рубль кирген.

С. МААДЫ.

Хөй уругларлыг иелерни «Иенин алдары» орденнер-биле болгаш «Иенин медалы» медаль-биле шаннаар дугайында Тыва АССР-нин Дээди Сөвөдинин Президиумунуң

- ЧАРЛЫ**
- Беш уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Заренская Екатерина Дмитриевна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
 2. Лопсан Лидия Хүрен-ооловна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
 3. Монгуш Борбак Баян-Сановна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
 4. Серен Нина Тамбиевна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
- Барыын-хемчик район Тос уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Монгуш Мажал Маскыровна — Хөндөлсү суурда өг-бүлө ээзи.
 2. Хомушкуну Чымыр-ооло — Аңаага суурда өг-бүлө ээзи.
- Сес уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Монгуш Чачый Кунданмайовна — Биче-Тей суурда өг-бүлө ээзи.
 2. Ооржак Дагырмай Хунай-ооловна — Хөндөлсү суурда өг-бүлө ээзи.
- Чеди уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Донгак Көгел — Дагырмай суурда өг-бүлө ээзи.
 2. Монгуш Төлүз Чаш-ооловна — Ак-Довурак суурда өг-бүлө ээзи.
 3. Ооржак Дарыйчаа Куужуевна — Аңаага суурда өг-бүлө ээзи.
 4. Ооржак Чымыр-ооло Сороновна — Кызыл-Мажалык суурда өг-бүлө ээзи.
 5. Сарыгаар Тамбаш Көк-ооловна — Ак-Довурак суурда өг-бүлө ээзи.
 6. Сарыгаар Хүренчел Секезовна — Аксы-Барлык суурда өг-бүлө ээзи.
 7. Сүрүн Чамит-Серен Елдзиевна — Аксы-Барлык суурда өг-бүлө ээзи.
 8. Монгуш Дыргыч Доржуевна — Аксы-Барлык суурда өг-бүлө ээзи.
 9. Шаалы Валентина Бадиргеевна — «Большевик» колхозтун колхозчуу.
- Алды уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Дагыш Доолуй Хертековна — «Тээли» колхозтун ажалчыны.
 2. Салчак Доона Чанчылоповна — «Тээли» колхозтун ажалчыны.
 3. Хертек Аңгыр Лашовна — Кара-Хөл суурда уруглар сазымын эргелекчи.
- Беш уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Хертек Амырдаа Доржуевна — Мөгөн-Бирен суурда эге школаның повара.
 2. Чанзан-оол Часыр-оол Делгеровна — «Тээли» колхозтун ажалчыны.
- Чөөн-хемчик район Сес уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Донгак Семик-Урут Дагыбаева — «Чыраа-Бажы» колхозтун ажалчыны.
 2. Куулар Бичин-Дык Сундуйевна — «Искра» колхозтун колхозчуу.
 3. Ландык Бичин-Урут Сундуйевна — СЭКП-нин XXII съездин аттыг колхозтун колхозчуу.
 4. Саая Караш Канчыр — СЭКП-нин XXII съездин аттыг колхозтун колхозчуу.
- Чеди уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Куулар Бичин Айыжеевна — Чаданаа хоорайда өг-бүлө ээзи.
 2. Куулар Ияна Сундуйевна — «Сут-Хөл» колхозтун ажалчыны.
 3. Монгуш Намбар Дажиевна — «Искра» колхозтун колхозчуу.
 4. Монгуш Семит Санчыевна — «Искра» колхозтун колхозчуу.
 5. Ондар Дугардаа Дачымаевна — «Чыраа-Бажы» колхозтун ажалчыны.
- Алды уругларын төрзөн болгаш кижизиктен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛЫДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Донгак Шалмыр-Хале Лопсановна — «Тыва» колхозтун ажалчыны.
 2. Монгуш Марван Дызажиповна — Ленин аттыг колхозтун колхозчуу.
 3. Ондар Бирмыла Чүртүевна — «Сут-Хөл» колхозтун ажалчыны.
 4. Ооржак Хунштай Намзыраева — «Искра» колхозтун колхозчуу.
 5. Сат Дүр-Дарый Ортун-ооловна — «Тыва» колхозтун ажалчыны.
 6. Сат Борбак-Кула Белковна — СЭКП XXII съездин аттыг колхозтун колхозчуу.
 7. Семик-оол Сеит Сары-ооловна — Ленин аттыг колхозтун колхозчуу.

Узбег ССР. Бо чылын Ташкентиниң ук-трикотаж фабрикасы дашыны болгаш иштиң трикотажны чээрби ажыг чаа наасталга болгаш чуулгаларын шынжапп алган. Ында кылыгларын барын алдан хууун кылымал болгаш синтетиктиг волоноларны амылап тургаш, буюуруп үндүрер болган.

ЧУРУНТА: фабриканың аргыг чегинде. Фото В. Кожеников биле Б. Фомичев аларны.

СЭТА-ның фотохроникасы.

Культура элзэн черлериниң көрүдөзүн чөрүп түс

БИБЛИОТЕКАНЫҢ ЭЭЗИ

Ырбанда мышчыларын ажалчы сууру тургустуна-ла шоолуг-лаа үр болбан. Бажынарнын дашты бешин өңмал. Чоокта чаа аңаа чаа клубу ажаллаа кириген. Ол клубу бир өрзөлдө библиотекка туруп турар. Библиотеканың эргелекчи Ириана Чанчып мырмал анык уруг, он ханы он чеди беш чеген. Анык библиотекка Калсы хоорайның библиотекка техникум дооскаш, Кызылга келген. Республиканын Пушкин аттыг библиотеканын коллективинге ажаллап турла, ону Ырбан суурда чаа библиотекка чөрүткөн. Улут-Хеминин эрине турар-шак ол ажалчы суур анык уругтун сазын-сестинде-лаа таарышкан, нотаар арга-биле бүгөткөн чараш бойдустуг суур сазула-ла.

курорт мышкы. Баштайгы үзө ажалга бергелер турган болбайт. Аан. Номнар безин каш-ла санын, стелажтар шуут чок болган. Анык библиотекка номнары Тора-Хем суурдан ажалгын, номнар дегээр стелажтарын мыда мыш ажал-агыл черинге кылдыртып алган. Номчуктарын санын хун бүрү-ле өзүп олурган. Ам мыза 2200 ажыг номнар бар. Ажал шагынын соонда библиотеккага улус дола бээр. Номчукта улут хандыкчылыг кижилер көрдүр. Анатолий Мельниченко кыска картчактын көр болла ол кымдан-лаа хей номну номчук каапкан. Совет Армиянын хураа-лдинден чоокта чаа келген, мыш ажал-агыл черинге ажалчыны ол бол В. Матковский, А. Пушкин, М. Стелмактын.

КОЛХОЗЧУ АРТИСТЕР

Ак-Эрик суурун клубу моон мурунда чылдарда эки ажаллап шыдавалып турган. Эргелекчилер аңаа уругчу солтур турган. Баянсет Кур-Седи Аңаа аңаа ажаллап кирген соонда, клубтун ажалы экижэн, бот-тыныгыр уран чүгүлдү бөлүмдери доктаамал ажаллап турар аларган. Часкы тарыга үзүндө ховуну ажал-ишчилерин солтур концерт-биле доктаамал көргүзүп келген. Самагалдай суурга база концерт-көргөскөн. Ыраккы Шара-Нурун малчынарына концерттиг азаллап турган.

Аныктарын иштинден ыраажы Кеней Кара-кыс, Кур-Седи Аңаа дээш мышкы талантылыглар хей. Библиотекка эргелекчи Ириана Эрендей бот-тыныгыр уран чүгүл коллективинин ишкелчилер кижизиктинин бирөөн. Ол уруг хову тураларында, фермаларда кедер библиотеккаларын тургузуп алган, неделя санында-ла чаа номнар, журналдар-биле солтур турар. Анык библиотекка кыс ажаллап шыдап тургаш, кезээни шолканды 10 класын чугула 4-5 дөмкөдөгө доогуз алган.

Бот-тыныгыр артистер ам чоокку сумуларга, фермаларга чаа программалыг концерттиг көргүзүр дээш бөлөгөннү турар. Концерттин программасы ыраа, чыгыс көжөге шия, уран номчулалар, танчы-биле байлак.

Тес-Хем районун Ак-Эрик көчкү клубу культура-чырымышкы ажал чөдүрүн көргөлдөргө байлаа эс түнөлдү чеди адым бугурунчиг.

Н. БИЧИН-УРУГ.

В. АНАНИН.

Хөгжүмчү садыгжы

Торгалгы суурун садыг эргелекчи анык оолдан сазын ажалчы, дар хунун-не хөргөлдө баранна-рын салып ап, он айтырган турар: — Бүрбү Серенович, гитараны ап бериптирер.

— Бүрбү Серенович, приёмникти алтай...

Ол анык оолду ыңчаар хүндүлөп алары улут-да, биче-да кижилерге чалчыл болу берген. Бүрбү Сереновични чүгө Торгалгынын чурттакчылары зөөс, ханы өвүр районда танымас, хүндүлөөс киж ховар.

Көдө Совет даргасы Александр Сомаович мынчаар чугаалап олурар:

Бүрбү Серенович кончула-ла бүлүштү, кызымал эки оол бо, мага-зында кадайы Сомаович-биле кады ажаллап турар. Каймы-лаа дөмөй, чоңуга мактаган, эңиле, эәлек, улутугар чүе чок, магалыг уруглар. Баран сарылыгымын планын ай санында, квартал бүгүндө, чыл-чыла-ла ажыг күөсөйп турар районун муракты салгыжылар ол болгай.

Н. ТАМДЫН.

сербек

Час-кы, кыс-кү се-зон-нар-ла

42-рыш сал-гаш мар-гыл-ла-жыр,

Та-раа-жы-лар тур-лаг-ла-ры

Таан-даа ча-раш са-рыг-хо-лум.

Бүрбү Серенин С. Кызыл-оолдун сөзүңгө чогааткан «Чурттаксар мен» деп ырызы бо-дур.

Часкы, күсүк сезондарда Чарым салгаш маргаллажыр, Таражылар туралары Таан-даа чараш Сарыг-Хөлүң. Тракторлар хөмөй ыры Дынап ханмас тааланчыг.

Унүс-дүштү шөддеринге Уругчу-ла чурттаксар мен. Ажал-ишке сорук кирген. Аныктар бригадалыг Кылыгынын чымыр ажал, Кызыл тутун черле салбас.

СЕМИНАР

Районнары архив кылдыр-ин ажалкелчелериниң ийн хунуң семинарын эрттирген. Он кижизикчилер ажал-агыл болгаш чурт төөгүзүңе холбашкан материалдарын үчүлү тургузарын болгаш топографияларын, күрүн архивтеринен колхозчуларга ленин, пособие бээрде херек документи-лерин күш-ажыл хойлуулуз эугаар четчелерин өөрчөп, бо талазы-биле ажалкелчелерин чугаалашкылар. Бо дуржулга солчулажынын семинарына районнары архивин ажал эргелекчилер И. Мадыр-оол (Тамиз район), Х. Бичкемаа (Чаданаа), А. Политова (Каз-Хем), З. Чир-ташев (Улут-Хем) олар ишкелчилер кижизикчилер ажал-ишке сорук кирген. Аныктар бригадалыг Кылыгынын чымыр ажал, Кызыл тутун черле салбас.

О. ОХЕМЧИК.

Эки өөрөдиге дээш

Республиканын школаларында өөрөдиге чымы дооступ турар. Тус-тус класстар аразында эки өөрөдиге, бичыг чүрүм дээш чарышты калбар-тып, бүтү күштү өөрөдиге эки лаара туткан башкылар коллективтер өөрүнчү түнөөлөрдүн чеди алган.

Кара-Хаак ес чыл школы өөрөдиге программанын 98 ху күсөт.

Кен. Башкылар Татьяна Иргит, Дир-тей-оол Секе, Зинаида Мадыр оларын класстары өөрөдиге чымын 100 ху өөрөдиге-биле дооскан. Чарыш-ка бирги черин алган 5 «в» клас В. И. Лениннин шөлүдө үзүндө чурттап турган Шустеренко суур-же, Хакас автономнуг областын төүт Абакан хоорайже аккурсуна баар.

С. ТАМБА.

Кыйгыртканнарын хуну

Чоокта чаа Тес-Хемниң наттыш-нан шериг комиссарнады шериг ал-банын кыйгыртканнарын болгаш аңаа четкелен назылыг оолдарын хунуң Эркин Тес-Хем районнарга организастап эрттирген.

Хүннүк программасы СЭП рай-комунуң, ВЛКСМ район комитеди-ниң ажалданчыларын чугаала-ны-биле эгелеп турган. Он эңай банын кыйгыртканнарын эрттирп турар, ам шөлүдө келгенер база чүе чугаалап, умжаралыга мылганар. Ол бүгүнкү сөзүндө спортчу мар-гылаалар болган.

С. ТАМБА.

Кызылдын эңилге черинин дүрген дуза чедирер станицанын коллектив буюуларга, албан организация дээш эске-лаа чертерге эргекж чугула дузаны чедирп турар. Хей чыл ажаллап турар фельдшер Мария Иза-новна Берзина хоорайчыларын, стания ажалкелчелеринин хүндүткө-лин чаала алган.

ЧУРУКТА: М. И. Берзина чалаашкыны уениринин муруну чарымыда. Фото Г. СИРОТИНИН.

Ушкү арын

Моол Арат Республиканың Завхан аймааның көдөз ажил-агый ажилдакчыларының төлөөлөрү биштин республика-выстың найсылалында чоран. Ол аал-чылар Улуг-Хем районунун «УТКА 25 чылы» совхозунга барып, ажил-агыйды хой кыргылазының чаа арзанын көрүп, хааван ажилы-биле танышканнар.

ЧУРҮКТА: МАР-ның Завхан аймааның төлөөлөрү бирги хойжу бригадала чөдө берген, совхозтун директору эш Сигаев-биле (чуруктун оң талазында) чугаалажып турлар.

Фото А. ОСТАПЧУКТУУ.

АНЫЯК МӨГЕЛЕР

Чамдык номчукчулар чалгыс райондан келген мөгелер бот-боттары бир-де таварлажып бээр боор деп элдесинер чадаас.

Тыва хурештин 1959 чылдың июль 4-те бадылаан дүрүмүн өзү-гаар хууну болгаш командалар шүүдөзгө бирги мөгелер дескиндер хурешти арга-биле чоруттунгандан чалгыс командаларының мөгелери бот-боттары-биле хурешип болур.

Июн 3-4 хүнеринде спартакиададан программазын өзү-гаар хууну болгаш командаларының хурешти арга-биле чоруттунгандан чалгыс командаларының мөгелери бот-боттары-биле хурешип болур.

Июн 3-4 хүнеринде спартакиададан программазын өзү-гаар хууну болгаш командаларының хурешти арга-биле чоруттунгандан чалгыс командаларының мөгелери бот-боттары-биле хурешип болур.

Кол олар көрүкчүлерин макталып чаалап алганнар.

Маргылдааның ийги хууну болгаш командаларының хурешти арга-биле чоруттунгандан чалгыс командаларының мөгелери бот-боттары-биле хурешип болур.

Завдан бөлүктүн мөгелеринде Чөөн-Хемчик районунун аныяк мөгелери Орус-оол Ооржак биле Мөнгүн-оол Түшү олар бирги, ийги чери да-

раалаштыр чаалап алган. Девириинде болгаш хурештириниң талазы-биле Орус-оол Ооржак көрүкчүлериниң оңа со-нуургалын чедип алган.

Июн хуунуң түнелинде алаан болгаш ортук мөгелериниң аныяк мөгелериниң команда аламы-биле бирги чери Чөөн-Хемчик, ийги чери Каз-Хем, үшкү чери Тес-Хем районна-ры болгаш Тыва АССР-нин Чырымыш-кы министровунун 1, 2, 3 чериниң дипло-маттары-биле болгаш турас-каалыг чымылдар-биле шалынаткан, а тикээни Чөөн-Хемчик районунуң командалары кубок-биле шаңнаан. Тус-тот бөлүк аламы-биле 1, 2, 3 чер-иниң аныяк мөгелери Тыва АССР-нин спорт чөвүлдериниң мак-тал бижикири-биле шаңнаан. 10 кижи тыва хуреш талазы-биле үшкү разрядтын нормазын куусеткен.

А. КУМАЯК,
маргылдааның кол судаязы.

БИРГИ ЧЕР ДЭЭШ

Чөөн-Хемчик районунун хол-бөмбүү талазы-биле бирги чер дээш маргыл-даа болуп өткен. Алаар эр улустун 8 командалык киришкен.

Маргылдаа шаддан тура удуз-дээр утуп келген, бот-боттарының оюн-нарын билчир, эртен чылгыс район чемпиону Чадананың №1 школа-зының башкылар болгаш Ленин аттыг колхозтун командаларының бир шөлге, өскө шөлге—«Чыра-Бажы», «Тыва» совхозтарының командаларының оюнулары-биле эгел-ден. Бо баштайгы оюн-нар көрүкчүлериниң со-нуургалын хайындырган, чүдө дээр дөрт коман-далык кайыш-даа шылар, маргылдаага тикел үер командалар оң ийи оюндан толаразып бо-лур. Чалгыс спортчу се-зонун ажалышканында да башкылар колхозчу-лары удуу алган, бо

удаада база удуу алтар боор бис дээр бузуур-биле ойнап эгелзген. Ын-чалза-даа колхозчулар кавыгыр ойнап, оюнуң бирги чартында тикел-гени чедип алканнар, а ийги чартында башкы-лар күженишкенин эгел-десе-даа, колхозчулар күжү улам демниг мөң-нөш тиктзген. Ычан-гаш Ленин аттыг кол-хозтун командалык шы-рахтарың бирээзи болу берген.

«Тыва» совхозтун ко-мандасы «Чыра-Бажы-ны», СЭКП-ниң XXII съездин аттыг колхоз-тун, Чадана №1 шко-лазын башкылар, район эмгектенин командалы-ка, а Ленин аттыг кол-хозтун командалык «Чы-ра-Бажы» совхозтун, Чадана хуорайын аныяктарының чымыл командалы башкыларың

болгаш амчидерин ко-мандаларың уткан. Ийги хуңде Ленин ат-тыг колхозтун база Ча-дананың аныяктар ко-мандаларың оюну изи хөдөлүшкенин, көрүк-чүлерин күзүн шышар чараш, аваныр оюн болган. Ынчалза-даа аныяктар күш, мергек-ти талазы-биле удуула-жып, тикелгени чедип алган.

Ычанган районун хол-бөмбүү талазы-биле бо чылгыс чемпион Чадананың аныяктарының чымыл командалы болган. Ийги чери Ленин аттыг колхозтун, үшкү-зүн Чадана №1 шко-лазын башкылар, дөрткү-зүн «Искра» колхозтун командалары алгылаан. Районун улуг ажил-агыйларың бирээзи «Сут-Хал» совхозтун ко-мандасы маргылдаага келбээниг көрүкчүлөр-даа, ойнакчылар-даа хо-мудулаан.

Хол-бөмбүү талазы-биле болгаш район маргыл-даазы бо чылгыс июль айда болур «Урожай» ниятелиниң хол-бөм-бүүнү маргылдаага баар командаларың ма-гап үндүрерин болгаш чер-черге хол-бөмбүү та-лазы-биле маргылдаа-ларын организастыг эр-тирерин көкү түштү-көрүкчүлөр алкырар. Ажыкчыларның кайыс-кызын Д. ШИЛЕК.

МАКНАМАРА «ЯДРОЛУГ КЛУБЧЕ» ЭЖИКТИ БОННГА АЖЫДЫП ТУРАР

Эртен неделяда атомуг калча-раашкының чаа кедерзешкени амер-ик-бонн милитаристи машинаны хөдөлдирипкен. Май 31-де Париже НАТО-ну ораузууга агрессия со-гу-атлантика блоктун киржикчилери чурттарын шериг министрлери эл-чегил чөвүлел хуралыга чыгып турган. Барын талакы парламент би-жээни-биле алырга, ол чөвүлел хуралга Каттышка Штаттарын камгала министр Макнамаранын чугааза күштүг бодлазы болгаш, НАТО-нуң ядролуг стратегиязын талазы-биле америк башкарыкчы бөлүктөрүн чаа концепцияны ол тайылбырлаан. Ол концепцияны кол чүлдери каныгыл?

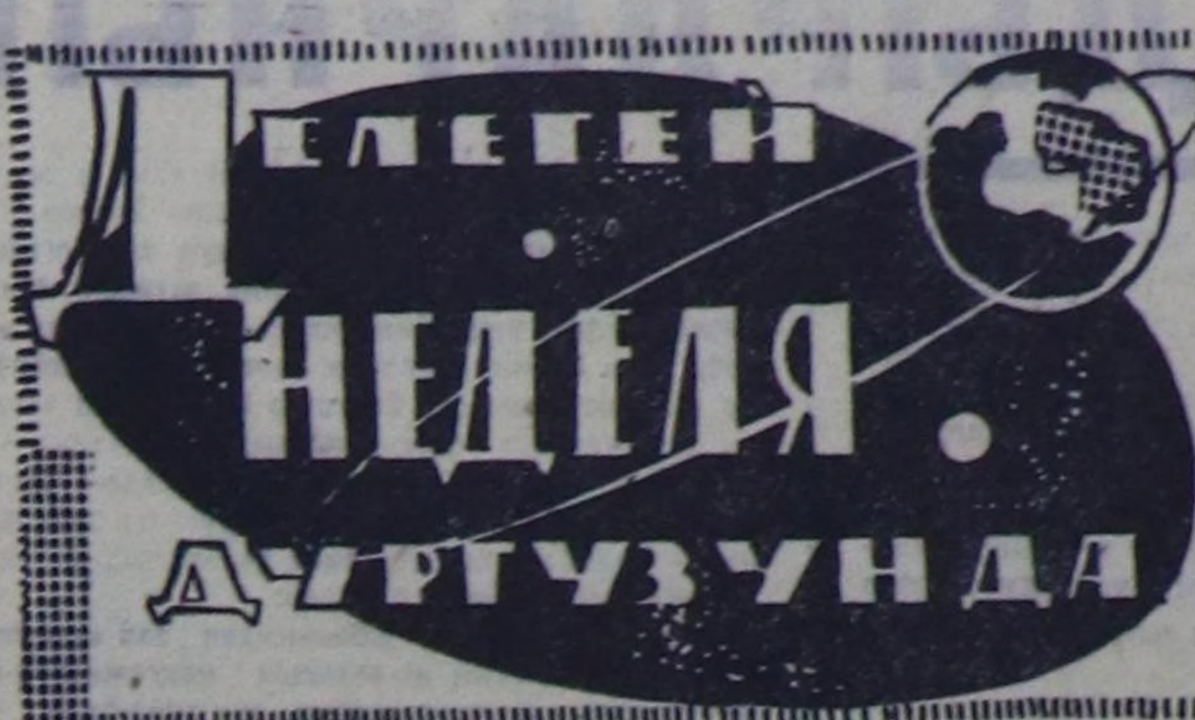
Париже болган чөвүлел хуралга Макнамара ядролуг чөвүлел тала-зы-биле «күсүкчи комитет» дээр чү-вени тургузарынын планын ийи үдү-дүргөн. Ол комитетти кол күрүне-лериниң дөрт азы беш камгала ми-нистрлеринде тургузар ужурау. Вашингтонун бодлазы-биле алырга, ол комитетке АКШ, Англия, Фран-ция болгаш Барын Германия кирер ужурау. НАТО-нуң чүлө ядролуг стратегияны ажалдап кылар тала-зы-биле оңа бүрүн эргени алаа тын-сыр ужурау эвес, харын база мак-намараны комитет эргетке чүлө та-варлаа болгаш, атомуг чөвүлел ху-раалыга ажалдап кылар дужаалды бээр ужурау болуп турар.

Моон-биле кады Каттышка Штаттарын камгала министр Ба-рын Европада америк ядролуг чө-вүлел куралдарын көрдүрер дээр Пентагонун бодлазын дугайы-биле база чарлаан. АКШ-тын ба-рын-европа шериг базаларына, хамыктын мурунда ГФР-де база-а ядролуг чөвүлел чөвүлел саны 1961 чылдың-биле денгээр чөккүчү де-рн ийи ажал катп көвүдээр турар дээрин ол дынтакан.

Макнамараның ол букар-чүлөк планы париж чөвүлел хуралды чамдык киржикчилерин элдесип-няншыкын болгаш. Ылангыч Франция ол планын улуг оварым-ка-биле көргөн. Француз чазак чаа америк саналдарын болу-чогур-биле өөрчөп көрбөн шаанда, оу-га-дан хулап алыр дугайында чуга-ла болбас ужурау дээрин фран-цуз төлөөлөрү сагындырган.

Барын талакы шериг блогу ме-сидирип турар хан чөвүлел-дер мурунку хөвээр артышкан ту-рарын париж чөвүлел хуралы көр-гүскөн. Ынчалза НАТО-нуң ми-нистрлерин ужуражышканын бүдүрүндө Франция НАТО-ла аме-рик тергилдешкени удуу база бир чамдыкшынын кылды болгаш. Ке-лир чалда чорудары-биле төлөөлөр турганы согу-атлантика эмгекчилер улуг шериг өөрчүлгө-лөргө кир-жиринде Франция ойнаган.

Бундесверин атомуг чөвүлел-дешкенин Францияны шиптир-лиг удуулап турар дугайын ам Париже улам шуудуруу-биле чу-гаалажып турар апарган. Барын

Европада бүгү америк шериг пла-ны Бундесверин атомуг чөвүлел-биле чөвүлелдешкени угулалдыгым билдингир болгаш.

Бо чаа ядролуг планын автору Пентагонун эл Роберт Макнама-ра болур дээр чүвени көргүзөрүн океан мидын паргаланы оралда-жып туралжык, ук план америк-бонн чамдык букар-чүлө түнүшкенине чургуштуган деп чүе хымы-да-а чамдык эвес. Париж чөвүлел ху-ралы ГФР-дин камгала министр фон Хассель НАТО-нуң хөдөлүшкени «атомуг комитетти» тургузары дээр бар-ла шаа-биле чүдүрүп турган. Ук комитет «ядролуг клубче» эжи-кти Боннга ажалды бээр ужурау болуп турар. «Бүгү ядролуг чөвүлел» Бундесверге тылсырын ол ажалы-биле негел турган. НАТО-нуң дээр амонандылы болуун эргениг чүлө тактиктик эвес, харын база стра-тегтик ужу-дузалыг бүгү ядролуг чөвүлел бар болур ужурау деп, Хассель медегез. Макнамаранын планы хамыктын мурунда Боннуң ядролуг чөвүлел чөвүлел хамды-р болгаш деп чүвени Рейнин эртеринде башкарыкчылар чамды-байн турар. Май 31-де алаанын аян-чорун кылып, АКШ-та чөвүлел берген барын-герман канцлер Эр-хард ол планын дээрден дөткөзүп база-ла таварылга эвес.

АКШ-тын башкарыкчы бөлүктөрү кол хорлаашкыны ГФР-дин алаан-болгаш болгаш милитаристи күш-тери-биле эмгекчил сальп турар деп чү-вени НАТО-нуң шериг министрлери Париже чөвүлел хуралы, Ва-шингтонда бонн канцлерин чуга-лажыкшынары болгаш сөзүгү хунирине өскө-даа фактылар көр-гүскөн. Боннуң «Да валь» солу-у-ту, барын-герман политикчилер-ин бодлаарын итерилешкан, ажалы-биле бижижик: «НАТО-да гер-ман эмгекчи Американы ядролуг күчүзүгө федеративтик республика-ны быжыглар төлөзү. Вашингтон-биле ийи талам алзун хой чуга-лажыкшынары-биле мөңгөр бе, кан-дык?» — деп айтыр ам тургу-с-туп турар-дыр.

Ам улам тодамы-биле илереп ту-

рар Бонн—Вашингтон элек чүлө Со-ветт Эмгекчиле болгаш социалист эскө-даа чурттарга удуу улашкан эвес, харын ол өскөти НАТО та-лазы-биле эмгекчилерин, хамыктын мурунда Францияга база удуу ажалдаарын океан мидында болуп турар. Ындыг эмгекчилериниң по-литиказы америк-бонн башкарыкчы бөлүктөрүн авантюрист ула-нышкыны-биле таарышпас бооп эгелеп турар.

КАИР УЖУРАЖЫШКЫНЫ

Чокта чаа араб чурттарын ча-зактар баштынаарын элчегил чөвүлел хуралы Каирге болуп эр-кен. Ол чөвүлел хуралды түнүш-лөргө делегей паргаланы ам калба-биле тайылбырлап турар. Амгы каир ужуражышкынын оңагай чүлө чүлө дик, араб делегейге дүшкү-рүт болушкунарын байлазында оон эркендене болур.

Чөвүлел хуралын болурунун бу-дүзүндө он араб күрүлөр Германия Федеративтик Республиказы-биле дипломаттыг харылааларын өскөн. Ол болза бонн башкарыкчы бөлүктөрүн күтүлдүг болган ка-жык кыжылаарында. Араб Чөвүлел чүлөй догуулаан күрүлө-лөргө харызы болган. Вашингтон-биле болгаш Израильниң эскремчи бөлүктөрү-биле чамдык букар-чүлөк сүлээни кылган Барын Гер-манияны өчүк-чөвүлел политика-зын хамдарыштыр элчегил чөвүлел хуралын хой нуузуу элзген. Ол сүлээни араб улустарга удуу улашканын бил-динген. Бонн-биле дипломаттыг харылааларын өскөн, араб чурттар Барын Германияны политика тала-зы-биле улуг аштырышкына таварыштырган.

Ындыг болза-даа чамдык араб кү-рүлөр империалист-биле ол кү-рүлөшкенин чалгыс ай тургаш-барбан. Согу Африканың үш чур-тары — Тунис, Марокко болгаш Ли-вия ГФР-биле дипломаттыг хары-лааларын үзүрдене ойналаан. А Тунистин президентизм Хабиб Бур-гиба Израиль-биле харылааларда араб чурттарын политика катп көвүрүч эргекчү чугулазынын ду-

гайында медегелди кытып, араб де-легейге улуг шуугаанын болду-рган.

Ындыг болза турда, чазактар баштынаары Каирге чыгып. Каир-же болуун талазекчиин чоруда-рыннан ойналаан чүлө Тунистин президентизм ол чөвүлел хуралга талазекчези. Араб премьер-министр-лерин ужуражышкынын чамдык байдалга эркен. Араб парламентин арыннары көстүп келгиле дин-надыларын өзүлгөр алырга, араб делегейде тургустунган байдалын талазы-биле чөвүлел-башкыларын эвээр эвес чөвүлел хуралга чурттар чоруп турда илерез. Ынчалза чөвүлел хуралын үзү-де Иорданияны дескээрчиче изра-иль шериглерин чаа халлазы-кызын дугайы билдингир апар-ган. Империалист чөвүлел-биле нерге удуу араб чурттарын чалгыс элчегил эргекчү чугулазын ол чорук база катп медегелзген. Кызыгаарда Иордан хемин суг курауларынын ажалда талазы-биле Израильниң чалгыс талакы хөдөлүшкенине чөвүлел ол хемин алырларын чаа аксырын араб төлөвчилер бот-талдырарга бажык болгаш чөвүлел хуралды киржикчилер илер-гейзген.

Тус-тус күрүлөргө, ылангыч Иемен биле Сауд Аравияның бот-боттарынын аразында тармалаан чурттарын шиптирлээрин айтырларын каир чөвүлел хуралы база чугаалажып көргөн. Импе-риалист колго-лаашкынын база Иемен Республикада тикээп су-чу-рунун Сауд Аравияның күзүп көрү-күл чок болуп турарынын чыла-гааны-биле ол чуртта байдал мын-чага чедир дүшкүрүтүп болуп ар-тышкан. Республика шериглери-биле контррешолюст күштерин ара-зында тулушкунар ам-даа болуп турар. Сауд Аравия контррешолю-ст күштерге кандай-да ызынмын дулаамчыны көргүсүшкан. Ын-чалза-даа каир чөвүлел хуралыга сауд төлөкчези бонн Иемен Араб Республикага удуу ажалы-биле са-лп бээрн даямдзген.

Мурун Аравияны англи колонизаторларын чегилдешкенинде хостарынын сорулгазына демчи-ли турар патриоттарга дулаамчы-лы көргүзүшкенин улуг кичээлде каир ужуражышкынын киржикчи-лери көрдүргөн.

Каир чөвүлел хуралыга тус-тус айтырлар талазы-биле маргылда-лар болгаш чөвүлелдер бар тур-жык, араб чурттарын чазактар баш-тынаарын чөвүлелдин элчегил сессиязы болза, империалист удуу арабтарын чалгыс эл империали-сттерин ымыкшыны доктаалып ту-руп удуу позитивти күш болуп турар деп чүвени көргүскөн. Ынчалгаш бир эвес ол чалгыс элти быжыгларын болгаш хөгжүдери чедип алына бээр болза, делегейин ол районуга бот-тарынын агрессия политиказын чорудары араб улустарын дайы-нарынга улам бергээр апар.

Ф. СЕИФУЛЬ-МУЛЮКОВ.
(СЭТА).

Эмчинин сүмези

Дус-Хөлге хамаарыштыр

Республиканың найсылалы Кы-зыл хуорайдан 42 километр чедер Дус-Хөлдү суу химиктиг составы-биле хлорид-натрий-натрий чик-жет будумделерди. Оон бир литр суу 125—141 грамм язы-буру дустарыг. Хөлдүн сууда микроэлементтерден бром болгаш йод бар. Баштайгы шипчилелден алырга, хөлде 170 тон-на ажал бром бар. Чөдөр хөлдүн суун алыр болза сульфатхлорид-нат-рийлиг (кугүлүг кислота дустар-лыг).

Дус-Хөлдү чоң боттарынын дыш-танымалыга болгаш эмиениринге калбаа-биле ажаллап турар. Дус-Хөлдүн хуңге изээ малгазын, суу-га шиптишкени эмиениринге ажал-лап болур.

Хөлдүн кандыг аарыгларга ажык-тым болгаш хоралым ам-даа долу-зу-биле тодаргай ажаллап кылбаан болгаш СССР-нин Кадык камгала министрствозунун эртен чөвүлелге бадылаан. Ынчалза-даа баш-тайгы шипчилелден-биле алырга, хөлдүн малгажы-биле болгаш суу-биле Чөдөр курортка тааржып ки-жирин эмен болур. Шипчээр ор-ганизмдер аарыглары: туберкулез-тан тымаллаан артрит болгаш чар-тык артрит (кун болгаш өскө-даа) аарыглары, оорга сөөктериниң тубер-кулезтан тымаллаан аарын, сөөктер, шиптан эт болгаш сиңир (туберку-лезтан тымаллаан) аарыглары эмен болур. Оон ылай нерви система-зын аарыглардан: нерви сүл-мезиниң бертингени болгаш оон ур-жуктарын (радикулитти, балыглар-тын болгаш бертингетерин урукто-ры), дөзөжөнер аарыгларын бол-гаш өскө-даа чамдык аарыгларын эмиениринге ажаллап болур.

Хову Аксында

Тудугда профвилел шипам дээр сагын са-ажыс кижжи шеф органи-комитетин албан че-рике баран кижилер мидын чаралды ном-чул болур. «Чөдөр, Ши-ра, Уш-Белдир курорт-тарга барып дыштыгн, Карасорскин, Кара-Сунуң дыштыгала ба-лу-төдөкчүлөр бар, дыш-тыг, экидирин күзүн-көрүткөдөн алырга, Ажыкчыларның кайыс-кызын Д. ШИЛЕК.

шам дээр сагын са-ажыс кижжи шеф органи-комитетин албан че-рике баран кижилер мидын чаралды ном-чул болур. «Чөдөр, Ши-ра, Уш-Белдир курорт-тарга барып дыштыгн, Карасорскин, Кара-Сунуң дыштыгала ба-лу-төдөкчүлөр бар, дыш-тыг, экидирин күзүн-көрүткөдөн алырга, Ажыкчыларның кайыс-кызын Д. ШИЛЕК.

шам дээр сагын са-ажыс кижжи шеф органи-комитетин албан че-рике баран кижилер мидын чаралды ном-чул болур. «Чөдөр, Ши-ра, Уш-Белдир курорт-тарга барып дыштыгн, Карасорскин, Кара-Сунуң дыштыгала ба-лу-төдөкчүлөр бар, дыш-тыг, экидирин күзүн-көрүткөдөн алырга, Ажыкчыларның кайыс-кызын Д. ШИЛЕК.

шам дээр сагын са-ажыс кижжи шеф органи-комитетин албан че-рике баран кижилер мидын чаралды ном-чул болур. «Чөдөр, Ши-ра, Уш-Белдир курорт-тарга барып дыштыгн, Карасорскин, Кара-Сунуң дыштыгала ба-лу-төдөкчүлөр бар, дыш-тыг, экидирин күзүн-көрүткөдөн алырга, Ажыкчыларның кайыс-кызын Д. ШИЛЕК.

1965 чылдың АКША-БАРАН ЛОТЕРЕЯЗЫНЫҢ дөрткү үндүрүлгөсүнүн ойнаашкынынын тиражы 60 чылдың июнь 27-де чөвүлел хуорайга болур. Ол тиражга 6,5 миллион рубльдин 2.640.000 бараан болгаш акша ойнаашкыныны таварып, оларнын аразында: «Москвич» деп автомобиль 132 «Запорожец» деп автомобиль 220 «Урал» М-62 деп мотоциклдер 220 «Планета» деп мотоциклдер 660 Мото-чада-тергелер 440 Эр, хөдөржөн чада-тергелер 660 Холдильниктер 2860 Хөп чуур машиналар 880 болгаш өскө-даа акша-бараан ойнаашкыны бар.

Лотерея билеттерин ажалга кассаларындан, магазинерден, кинотеатрлардан, харылаа черлеринден, солунар садыглар чер-лерден бээр автовокзалдарың болгаш аэропорттун кассаларындан садып ал болур.

ЛОТЕРЕЯ БИЛЕТТЕРИ САДЫП АЛЫРЫН УТПАҢАР! Ажалга кассаларының эргелели.

Чаданада №1030 орук эргелелиниң «Экспедиционный участоктун» кол ижесир

ШЫННЫН НОМЧУКЧУЛАРЫНЫҢ!

1965 чылдың ийги чартында солунуң чатылдазы

ҮРГҮЛЧҮЛӨП ТУРАР

ЧАГЫДЫЛГАНЫНЫҢ ЭРТЭЭ:

6 айда — 3 рубль.
3 айда — 1 рубль 50 коп.

ЧАГЫДЫЛГАНЫ ХАРЫЛААНЫ, БҮГҮ-ЛЕ САЛЫП-ЛАРЫ, ХӨЙ-НИЯТНЫ, СОЛУН ТАРАДЫКЧЫЛАРЫ ОЮЗПЕЧАТТЫ, КНОСКИЛЕРИ ХҮЛЭЭП АП ТУРАР

СОЛУНЧ ЧАГЫДЫП АЛЫРЫНЧЕ ДАЛАЖЫҢАР,

О Р Г И М Н О М Ч У К Ч У Л А Р !

Бөгүн республикага будуттагылап каап турар, чамдык черлерге динч-решкинниг, чаап каап турар хүн болур. Хат өй-тавында, барын чүт улаанышкынын, Агаарын темпе-ратуразы дагыч черлерге 18—23 градус элг. Кызыла будуттагылап каап турар, чашкын чок хүн болур. Агаарын температуразы 26—28 градус илг.

Редактор Н. Н. КУДАЖИ.

ИЮНЬ 8-ТЕ

«НАЙПРАЛ»: «Айболит эччи» 10.30, 11.10, «Нобра» операция» 12.30, «Дозууд чечен» (1-ги, 2-ги сериялары 2.40, 4.20, 6, 7.40, 9.20 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Койгунчу» 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Солдат Иван Бровин» 3, «Ашан-кадай чарлышынын болбас» 5, 7, 9 шактарда.

«ВОСТОК»: «Онеанда ис» 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9 шактарда.

ЧАПЫ ТЕАТРА: «Сумка долу чүрөк» 5, 7, 9 шактарда.

РЕДАКЦИЈАНЫ АПРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин — Бравченко күнүмүзү, бажы №3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун ораакчыларынын 45-24 25-34 харымсалгалык секретарынын 23-35, партия амырлар кидиринин 23—54, агитация болгаш пропаганда база көдөз ажил-агый кидиринин 37-13 үлөтүр кидиринин 22-64, чаага, ажалын болгаш көдөз ажил-агый база совет гүрүзүг болгаш амырлар кидиринин 21-27, иштияк информация кидиринин 20-60, бухгалтерияны 21-47 27-41. Солун келбей барганда 32-75 телефонго долгас.

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелин чынында паргалга эргелелини типографияны.

ТС—00624.